

Ніва

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 3 (2279) Год XLV

Беласток 16 студзеня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Чаму воўк любіць мяса

Яўген МІРАНОВІЧ

У навагодніх беларускамоўных перадачах Радыё „Рацыя” і Радыё „Бялысток” мясцовыя палітыкі ад Саюза левых дэмакратаў — Ян Зенюк, Ян Сычэўскі і Яўген Чыквін, а таксама іншыя беларускія дзеячы шмат гаварылі пра фінансаванне культуры нацыянальных меншасцей у Падляшкім ваяводстве. Найбольш увагі прысвяцілі яны адсутнасці планаваных выдаткаў у бюджэце Маршалкоўскай управы. Райцы правовых партый у Ваяводскім сейміку рашуча адмаўляюцца выдзяляць гроши на нацыянальныя меншасці.

Зусім не здзіўляе мяне стаўленне мясцовых правовых нацыянальных і клерикальных партый да беларусаў, але не магу зразумець абурэння прадстаўнікоў Саюза левых дэмакратаў. Гэта выгледае так, як абураца на ваўка, што з'еў барана, замест наесція травы. На маю думку, беластоцкія эндэкті ў адносінах да беларусаў паводзяць сябе вельмі сумленна. Адкрыта заяўляюць, што спасылаюцца на традыцыі даваеннага перыяду і ніколі не дэкларавалі, што любяць ці шануюць нейкіх „рускіх”. Наогул не разбираюцца яны ў гэтых нашых унутраных нацыянальных ці палітычных падзелаў. У іх вачах і так усе з'яўляемся маналітам, „кацапскай” масай, на дадатак камуністычнай арыентациі. Яны вельмі паслядоўныя ў сваіх паводзінах. Немагчыма ім паставіць закід у крывадушнасці. Нічога і ніколі яны беларусам не абязвалі. Тоё, што нічога не далі, з'яўляецца тады станам туэтайшай нармальнасці. Калі б нешта падляшкія эндэкті прапанавалі, тады сапраўды можна было б здзіўляцца і пытацца: што сталася?

Вельмі слушна заўважыў Яўген Чыквін у нядзельнай радыёперадачы „Пад знакам Пагоні”, што праваслаўнае насельніцтва Беласточчыны вельмі цесна звязанае з СЛД. Не важна нават ці гэта добра, ці дрэнна, але гэта факт, якога, здаецца, ніхто не аспрэчвае. Ведаюць і пра гэту рэальнасць тая праўяя, якія кіруюць ваяводствам. Напэўна ўжо даўно паставілі яны сабе пытанне, ці выдаткоўваючы гроши на праваслаўныя ці беларускія мерапрыемствы не будуць фінансаваць сваю палітычную канкурэнцыю. Не цяжка дадумца да якіх яны дайшлі вывадаў.

Большасць праваслаўных пераканана ў тым, што толькі левыя пры ўладзе гарантуюць права нацыянальным меншасцям. Магчыма, так калісі і станецца. Але варта памятаць, што толькі пару гадоў таму кіруючыя ваяводствам левые аддалі справы меншасцей у руки нейкага Галіцкага, які нават у прэсе заўляў, што праўдападобна на Беласточчыне ніяма беларусаў. Левыя, будучы

Фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Бежанства ў Сібір

Мікалай ПАНФЛЮК

Калі летам 1914 года ўспыхнула першая сусветная вайна, мой дзядуля Лярка (Іларыён), чалавек адукаваны і вялікі патрыёт, пайшоў на вайну добрахвотнікам, пакідаючы вялікую і добрую гаспадарку ды маладую і прыгожую жонку Агафію і пецярых маладзетніх сыноў. Найстарэйшаму Федзю было восем гадоў, а наймалодшаму Ваню няцэльных паўгодзіка; паміж імі ўсім было па два гады розніцы. Кажуць, што дзед быў дужым і адважным чалавекам, а на фронце падчас бітвы (так расказвалі тыя, што асталіся ў жывых і вярнуліся дамоў) толькі ён адзін змог напісаць пісьмо дадому сабе і іншым салдатам, калі свішчуць кулі і снарады рвуцца. За геройства атрымаў ён Георгіеўскі крыж першай ступені. Загінуў ён у крэпасці Модлін каля Варшавы ўлетку 1915 года.

У той час нашы людзі падаваліся ў бежанства ў далёкую Расію. Таксама мая бабуля выбрала гэты не па сваёй волі лёс і, як усе, фурманкай і са сваім бацькам, дзеткамі, падалася туды, дзе сонца ўзыходзіць — у напрамку палескіх болот. Ехаў разам і дзедаў брат Трахім Панфлюк, выпускнік настаўніцкай семінарыі ў Белай-Падляшскай. Залічыў ён толькі адзін год вучобы, бо навуку абарвала вайна. Майму бацьку Валодзю было сем гадоў; быў яшчэ Міфодзій і Міша ды згаданыя раней Федзя і Ваня. Для беднай удавы быў гэта цяжкі цярністы шлях і шчасце, што Трахім, якому тады было 18 гадоў, ехаў разам і дапамагаў у бядзе. Так даехалі да Масквы, а там ваенныя ўлады размеркавалі, хто куды паедзе. Маёй бабульцы з сям'ёю і Трахіму лёс наканаваў сібірскі горад Омск. На вакзале бабуля пачала плакаць і наракаць, што прыйдзеца ехаць у далёкую, халодную Сі-

бір. А навокал былі эшалоны рускага войска, што спышаліся на фронт, і адзін афіцэр сказаў бабулю:

— Беженка, не плачь, не бойся Сібіри, там будзе лучше, чем в другой части России.

І праіду сказаў.

Поездам ехалі ў Омск некалькі тыдняў. Горад Омск распяложены над маґутнай ракой Іртышом і яго прытокам Омкай. У дарозе бежанцаў даглядалі і лічылі іх сваімі роднымі, і таму тыя, што былі ў бежанстве, цёпла ўспамінаюць рускі народ, бо лепшага ў свеце няма. Дзяцей памяцілі ў прытулку, а старэйшыя пайшлі вучыцца ў школу. Бабулька стала на працу, працавала прыбіральщицай. Трахім прадаўжаў сваю вучобу ў настаўніцкай семінарыі ў Омску і таксама недзе працаваў. Школу Трахім закончыў на выдатна ў 1919 годзе пры Калчаку і пачаў настаўнічаць у вялікай вёсцы Калычанская.

Дзеци са сваімі апекунамі леткам чasta ездзілі за горад, дзе як вокам ахапіць — адзін стэп, рошчы (лістравыя лясы) і салёныя азёры. Зямля высакая — чарназём, каменя нідзе не знайдзеш і людзі жылі там вельмі багата. Аднойчы ў лесе дзядзька Федзя знайшоў каля чалавечага дзярма кабуру з рэвальверам; відаць, нейкі п'яны афіцэр, апраўляючыся, загубіў гэта. Хлапчук скаваў знаходку за пазуху і на рынку прадаў яе за 20 рублёў, а тады яшчэ рублі былі ў цане.

У Омску было вельмі многа кітайцаў, якія займаліся гандлем, і бацька хваліў, што гэта вельмі добры і чысты народ. Толькі не любілі яны, калі нехта скажа: *Ходя, солі надо?* Тады гналі такога. Таксама ў горадзе было многа татараў, але гэтыя ўжо рускіх не любілі і часта даходзілі да боек паміж дзецымі гэтых на-

Не лічыўся з рэаліямі

Паводзіны войта ўрэшце давялі да таго, што колішняя яго прыхільнікі аб'ядналіся з апазіцыяй і выступілі за яго адстаўку. Пасля апошняга скандалу 1 чэрвеня 1999 г. войт прыняў на работу юрысконсультата, які ўсіх пераконваў, што адстаўка войта немагчыма.

[самаўрад **3**]

Інструктар-камерсант

Большасць італьянцаў не ведала, што ўвогуле існуе такая дзяржава як Беларусь. Тыя, што ведалі пра Беларусь, вельмі здзіўляліся, што беларусы пражываюць таксама і ў Польшчы. Італьянцы ўспрымалі мяне нармальна.

[замежжжа **3**]

Магічнага дата і штодзённасць

Двухтысячнага года, здаецца, ніхто не сустракаў у маёй роднай вёсцы Алексічы. У час, калі ў Еўропе выстралілі коркі з дзесяткаў мільёнаў бутэлек шампанскага, жыхары Алексічай, як у любы дзень, звычайна спалі. Толькі недзе на ўскраіне вёскі чагосьці выў сабака...

[адметнасць **4**]

Словы крануць за жывое...

Паглядае Аркадзь Леўшук на наймалодшага сына-музыканта, і прыгадваеца яму вершык напісаныя яму, як той быў маленькі. Пра яго зацікаўленне мінулай сёння ўжо прыладай — цапамі. Гэта ж так нядаўна было: *Я біць вам не буду!* — сказаў ганарліва. Я шоферам буду або трактарыстам!

[партрэт **5**]

Па слядах мінулага

Пасля Брэсцкай униі царква ў Страблі страціла апекуна і ў выніку папала ў руіну. Памяткай ад усходняга абраду засталася ікона, якая дасённяшнага дня знаходзіцца ў парафіяльным касцёле.

[гісторыя **9**]

Нататкі з жыцця і побыту беларуса

17 чэрвеня 1905 г. у вёсцы Ласінка ад маланкі загарэлася хата селяніна Іванюка. На месца пажару збегліся людзі, але нічога не рабілі, паколькі адзін з мясцовых старых рашуча выступіў супраць гашэння палаючай хаты, сцвярджаючы, што маланка ўдарыць у хату кожнага, хто на „такі агонь” плясне вадой.

[кур'ёз **10**]

[працяг **2**]

[працяг **10**]

Беларусь — беларусы

Пуцін — пагроза ці палёгка?

Сенсацыйная адстаўка Барыса Ельцына і перадача ўлады над Расіяй у руці былога кадэбіста Пуціна не пакінула абыякавым нікога ў Еўропе. Але асабліва змена маскоўскага кіраўніцтва датычыць беларусаў, бо дзякуючы падпісанню саюзной дамовы з Расіяй гэта становішча і нашым клопатам.

Ці здушыўшы Чачню Расія возьмечца за Беларусь? Або наадварот, саюзная дамова застанецца толькі на паперы? У снежні Лукашэнка сказаў, што хоча падпісаць дамову аб адзінай дзяржаве менавіта з Ельцыным. Зараз гэта ўжо немагчыма. У сваёй навагодняй прамове Лукашэнка сказаў, што саюз з Расіяй база для далейшага развіцця двух краін і народаў. Пра адзіную дзяржаву нічога не гаварылася. А адстаўку Ельцына ён называў палітычнай стратай для сябе асабіста. Указам № 785 Лукашэнка ўзнагародзіў адстаўнога расійскага презідэнта ордэнам Скарны.

А з студзеня Лукашэнка размаўляў з Пуціным па тэлефоне. Яны дамовіліся, што німа неабходнасці мяніць палітыку ўзаемаадносін паміж абедзвюма дзяржавамі, а таксама аб сустрэчы ў бліжэйшы час.

Дык што прынясе Беларусі змена ўлады ў Крамлі — карысць ці небяспеку? Свае меркаванні выказваюць намеснік старшыні БНФ Юры Хадыка і старшыня Аб'яднанай Грамадзянскай партыі Станіслаў Багданкевіч.

— Дзякую Богу не карысць і не небяспека, — кажа Юры Хадыка. — Гэта сведчанне пра складанае становішча ў палітычным жыцці Масквы. З аднаго

боку добра, што дарога на расійскі пасад Лукашэнку закрыта. Пуцін хоча праз трэх месяцы стаць паўнавартасным презідэнтам і ў Крэмль яго не пусціць. Лукашэнка павінен будзе весці больш незалежную палітыку.

З другога боку, мы яшчэ раз упэўніліся, што імперскія ідэі ў Москве ажыццяўляюцца супрацоўнікамі КДБ. Таму Расія і надалей будзе праводзіць праімперскую палітыку, як гэта адбываецца ў Чачні.

— Адназначна адказаць не могу, — кажа Станіслаў Багданкевіч. — У Ельцына і Пуціна адзінай пазіцыя ў адносінах да саюза з Беларусью. Калі Беларусь сама не адстаіць суверэнітэт, дык гэтага не зробіць нікто.

Адзіны плюс, што Пуцін прадстаўляе больш маладое пакаленне, больш ліберальна-дэмакратычнае. Ёсьць інфармацыя, што Москва патрабуе ад Лукашэнкі легітымізацыі ўлады, праўядзення дэмакратычных выбараў презідэнта і парламента.

Тое, што Пуцін прадстаўнік КДБ, не будзе адыхаўца вялікага значэння. Адзінае, што палітыка, якая праводзіцца ў Чачні бескампрамісная, вяліка дзяржаўная.

У эканоміцы ён абапіраецца на Кірыленку, Чубайса, Нямцова, якія прыгрымліваюцца рынковай эканомікі. Перамога Пуціна — гэта будучыня Расіі. Рынак — еўрапейскі, а не азіяцкі шлях развіцця.

У гэтым ёсьць станоўчы факт для Беларусі. Яна крок за крокам можа вызваліцца ад таталітарызму.

Зміцер КІСЕЛЬ

Лаўрэаты Паўпарты „Палітыкі”

4 студзеня г.г. у Малым тэатры Варшаве адбылася ўрачыстасць уручэння выдатным творцам культуры прэстыжных узнагарод, устаноўленых рэдакцыяй штотыднёвіка „Палітыкі”. Сімвалічныя Паўпарты „Палітыкі” прысвойваліся ўжо сёмы раз. Сёлета лаўрэатамі гэтай узнагароды сталі прадстаўнікі шасці галін мастацтва: Кыштаф Краўэ (фільм), Марэк Біньчык (літаратура), **Лявон Тарасевіч (плакатыка)**, Павел Мыкетын (музыка), Агнешка Глінська (тэатр) і калектыв „Мысловіц” (рок-эстрада).

Як адзначыў загадчык аддзела культуры „Палітыкі” Здзіслаў Пятрасік, лаўрэатаў вылучае рэдакцыйны капітул

на аснове рэкамендацыі крытыкаў. Узнагарода прысвойваецца творцам арыгінальных прац, якія маюць універсальныя каштоўнасці і высока цэніцца як у краіне, так і за мяжой. Назва ўзнагароды — Паўпарты „Палітыкі” — сімвалічна падкрэслівае, што прысвойваецца яна паслам польскай культуры. Другое значэнне гэтай назвы: лаўрэатамі Паўпарты становяцца ў прынцыпе творцы, якія перасякаюць межы ў мастацтве, якія шукаюць для яго новых дарог у новых часах.

Лявону Тарасевічу ўзнагарода была прысвоена за працы вялікага фармату, за творчасць у глыбінцы і прызнанне ў метраполіях.

Юбілей „Маланкі”

Ужо дзесяць гадоў радуе нас сваім выступленнямі калектыв беларускай песні „Маланка” з Бельска-Падляшскага. Заснаваў яго і нязменна ім кіруе дырэктар Бельскага дома культуры Сяргей Лукашук. Узнікненне „Маланкі” стала новай з'явай у беларускай самадзейнасці на Беласточчыне, паколькі на фоне статычных харовых калектывів вылучалася яна жывым рэпертуарам, дынамічным выкананнем ды цікавай інструментоўкай. Калектыв заваяваў папулярнасць не толькі на Беласточчыне. „Маланка” давала таксама канцэрты ў розных гарадах Польшчы, выязджаў на гастролі ў Беларусь, Нямеччыну і Францыю.

У „Маланкі” значныя таксама фанаграфічныя дасягненні. За час сваёй дзейнасці калектыв запісаў пяць аўдыёкасет, у тым ліку адну з праваслаўнымі калядкамі, і адзін кампакт-диск. Выдадзеныя на днях аўдыёкасета і кампакт-диск (іх можна купіць таксама ў нашай рэдакцыі) змяшчаюць найбольш папулярныя песні з рэпертуару „Маланкі” і з'яўляюцца прыгожым юбілейным падарункам для аматараў гэтага калектыву. Любіцелі беларускай песні будуць мець магчымасць удзельнічаць у юбілейным канцэрце, які адбудзеца **12 лютага 2000 года** а **17-й гадзіне ў Бельскім доме культуры**.

Парады палітолага ўладам Беларусі

Улады Беларусі павінны вельмі ўважліва аналізаваць сітуацыю ў Расіі і дакладна акрэсліць свае крокі, звязаныя з tym, што прапанаваць цяпер Уладзіміру Пуціну. Такі пункт погляду выказаў прэзідэнт аналітычнага цэнтра „Стратэгія”, вядомы беларускі палітолаг Леанід Заіка.

На яго думку, у перыяд кампаніі па выбарах прэзідэнта Расіі У. Пуціну даспадобы будуць акрэсленія заваёвы ў расійска-беларускіх адносінах. У дадзенай сітуацыі, лічыць палітолаг, Мінск можа вытаграваць для сябе акрэсленія прывілея. Трэба ўмець не толькі гаварыць адзін аднаму прыемныя слова, але і выкарыстаць сітуацыю ў сваю карысць, прычым рабіць гэта беларускаму боку трэба недакладна, прапануе Л. Заіка.

Закрануўшы эканамічную праграму У. Пуціна, палітолаг выказаў меркаванне, што ён будзе схіляцца да той эканамічнай палітыкі, якую пропануе расійская лібералы. Абгрунтоўваючы дадзены пункт погляду, Л. Заіка адказаў, што сённяшніх маладых рэфарматараў і У. Пуціна аб'ядноўвае разуменне таго, што праводзіць ліберальныя рэформы можна толькі на аснове моцнай дзяржаўнай палітыкі, якая забяспечвае як гарантую прыватнай уласнасці, так і сацыяльнай абарону насельніцтва.

Леанід Заіка лічыць, што найболаш верагодны кандыдат на пост прэзідэнта Расіі не будзе прытрымоўвацца эка-

номічнай канцэпцыі, якую пропануе ўлада Беларусі, але іншыя апаненты на будучых прэзідэнцкіх выбарах — Яўгеній Прымакоў і Юрый Лужкоў, і якай, паводле ацэнкі палітолага, *вельмі падобная на беларускую мадэль*.

Аналізуочы перспектывы беларуска-расійскіх гандлёва-еканамічных адносін, Л. Заіка адзначыў, што не трэба думыць, быццам бы на расійскім рынку ўсе чакаюць беларусаў, і калі мы падпішам інтэрнацыянальныя дамовы з Расіяй, то пасля гэтага там заўтра ўсе пачнуть купляць беларускія тавары. Нічога падобнага не адбудзеца, там існуе канкуренцыя, і мы ідзем на кункурентыны рынак, адзначыў палітолаг. Вельмі важным будзе тое, наколькі дынамічна і агрэсіўна будзе вестці сябе на расійскім рынку беларускія тавараўтворцы. У якасці моцнага стымулюючага фактара для стварэння беларускім прадпрыемствамі роўных магчымасцей для канкуренцыі на расійскім рынке навуковец выдзеліў дасягненне двухбаковых дамоўленасцей аб тарыфах на чыгуначныя перавозкі і цэнах на пастаўкі ў Беларусь прыроднага газу з Расіі. Разам з тым, на думку Л. Заіка, кіраўніцтва Беларусі павінна праявіць больш ініцыятывы, пропануячы расійскаму боку шматлікія каперацыйныя схемы супрацоўніцтва на ўзаемавыгаднай аснове.

ІНТАРФАКС

www.open.by — 5.01.2000 г.

У Вільні начала вяшчанне беларускамоўная радыёстанцыя

Няўрадавае радыё „Балтыйскія хвалі”, якое будзе весці інфармацыйнае вяшчанне на беларускай мове, пачало працу з 1 студзеня ў Вільні.

Радыё „Балтыйскія хвалі” і некалькі няўрадавых станцый Польшчы і Чэхіі хочуць стварыць процівагу поўнасцю падкантрольным уладам беларускім сродкам масавай інфармацыі, заявіў „Інтэрфаксу” каардынатор праекта, член літоўскага парламента Рымантас Пляйкіс. Паводле яго слоў, спачатку радыёстанцыя будзе вяшчацца па паўгадзіні ў суткі, затым яна павялічыцца час вяшчання да чатырох гадзін. У канцы 2000 года час вяшчання складзе 8 гадзін у суткі.

Радыё „Балтыйскія хвалі” створана недзяржаўнай некамерцыйнай установай, сказаў Р. Пляйкіс. Яго фінансуюць заходнія фонды, якія падтрымоўваюць праекты, звязаныя са свободай слова

Чаму воўк любіць мяса

[1 ♂ працяг]

пасля вайны пару дзесяткоў гадоў пры ўладзе, вельмі паслядоўна рэалізавалі ў адносінах да нацыянальных меншасцей праграму эндэкаў, маскуючы свае дзеянні інтэрнацыяналістичнай рытоўкай. Рабілі тое самае, што сучасныя нацыянал-клерыкалі, якія кіруюць Падляшскім ваяводствам, толькі больш дасканала, прафесійна. Прыйгадайма, што ў праграме эндэкаў на пачатку стагоддзя было: ізалаўцаў палякаў ад яўрэяў і немцаў, асіміляўцаў беларусаў і ўкраінцаў. Толькі камуністам удалося дасягнуць гэтых мэты. Яўрэяў і немцаў выгнали яны з Польшчы, а ўкраінцы знаходзяцца ў падобным становішчы як і беларусы.

Я асабіста не веру, што са зменай палітычнай арыентацыі ўлад можа мяніцца палітыка ў адносінах да нацыянальных меншасцей. Вядома, што партый-

ныя калегі на высокіх пастах могуць нешта кідаць сваім таварышам, якія акурат будуць беларусамі ці нейкім іншымі „рускімі”, але гэта не будзе змена нацыянальной палітыкі. Спраба такай змены была заяўлена пры канцы восьмідзесятых і на пачатку дзесятагоддзя гадоў, аднак грамадства Польшчы зусім гэтым не было зацікаўлена, а выбараў нікто яшчэ не выйграў галасамі нейкай меншасці. Адзіны факт, які пакуль што не дазваляе цалкам праігнараваць г.з. нацменаў, гэта імкненне Польшчы ў єўрапейскія структуры, дзе дамагаюцца ўпарадкаваць і гэтыя справы паводле вызначаных імі прынцыпаў. У канцы з вялікім цяжкасцямі і пры пратэстах самых выдатных „патрыётаў” Сейм прагаласуе нават закон аб нацыянальных меншасцях, таму што Еўропа гэтага хоча.

Яўген МІРАНОВІЧ

Не лічыўся з рэаліямі

Кандыдаты на войта: Пётр Кадлубоўскі і Ян Добаш (справа).

23 снежня 1999 года арлянскія радныя знялі з пасады войта Міхала Іванчука.

На пасаду войта Арлянскай гміны Міхал Іванчук выбіраўся тро разы запар. І хаяць апошнім часам былі спробы змяніць кіраўніка гміннай адміністрацыі (31 сакавіка 1998 г. і 22 чэрвеня 1999 г.), войт з гэтых акцый выходзіў цэла: умеў здабыць сабе прыхільнікаў сярод радных. І апошнім разам рабіў так сама — прызнаюцца радныя. Напрыклад, напярэдадні сесіі навазіў жвіру на дарогу ў Вульцы, дзе жыве адзін з радных. Аднак цяперашняя Рада гміны больш самастойная за папярэдняй. Няма ў ёй работнікаў СКРа, якія заступаліся за Іванчука, калі той гасіў падатковую задоўжанасць іхняму прадпрыемству.

Паводзіны войта ўрэшце давялі да таго, што колішнія яго прыхільнікі

аб'ядналіся з апазіцыяй і выступілі за яго адстаўку. Пасля апошняга алкагольнага скандалу 1 чэрвеня 1999 г. войт прыняў на работу юрысконсультата Мікалая Тармасюка, які ўсіх пераконваў, што адстаўка войта немагчыма. У верасні мінулага года старшыня Рады Яўген Зінкевіч прымусіў войта пайсці на 3-месячны водпушк. Будучы ў водпушку войт некалькі разоў з'яўляўся на работе і прымаў кадравыя рашэнні, пасля расхварэўся і прадоўжыў водпушк на два тыдні. Усё гэтае ён рабіў з такай мэтай, каб не ўдзельнічаць у сесіі, на якой мелася разглядацца справа ягонай адстаўкі. Аднак радныя дайшлі да выводу, што закон дазваляе зняць войта з пасады і ў выпадку ягонай адсутнасці.

На XIII сесію, прысвечаную бюджетным справам, Міхал Іванчук не з'явіўся. Не было яго і на работе. Ніхто ў гмі-

не не ведаў прычыны адсутнасці. Старшыня Рады адчытаў прапланову 15 радных аб адкліканні Міхала Іванчука з пасады войта. Пропланова была адобрана самаўрадавай і рэвізійнай камісіямі. Каб не адтэрміноўваць справу, радныя вырашылі неадкладна склікаць нечарговую XIV сесію, пасля прыняцця бюджету на 2000 год і ўхвалення падаткаў. Сцяпан Гаворка пропланаваў адклікаць яшчэ старшыню Рады, але гэтая пропланова раднымі была адхілена.

Паўгадзіны пасля заканчэння XIII сесіі адбылося нечаргове — XIV — пасяджэнне Рады. З залы выйшлі солтысы і запрошаныя гості. Засталося 16 радных. Аднак ад удзелу ў нечарговым пасяджэнні адмовіўся радны Сцяпан Гаворка — намеснік войта. Падчас галасавання за адхіленне Міхала Іванчука ад пасады войта выказаліся 14 радных (1 голос аказаўся няважны).

— Дэмакратыя ўрэшце прыйшла і ў Арлянскую гміну, — пракаментаваў вынікі галасавання старшыня Падліковай камісіі Мікалай Рэнгайла.

Старшыня Рады звярнуўся да Упра-

вы гміны з заклікам не прымаць рашэнняў да часу выбару новага войта.

Прычынай адхілення Міхала Іванчука ад пасады былі тро скандалыя справы: канфлікт вакол школы ў Малініках, нежаданне прадаць участак пад каталіцкую капліцу ў Орлі ды ігнораванне Рады гміны і радных.

— Іванчук перастаў лічыцца з новымі рэаліямі, — сказаў старшыня Рады Яўген Зінкевіч. — На новы шлях уступіла школьніцтва, ахова здароўя, адміністрацыя. Трэба перш за ўсё наладзіць супрацоўніцтва са старастамі і ваяводствамі ды прыцягніць пазабюджэтныя сродкі. Без гэтага кожнай малой і бедной гміне пагражае занядбад.

* * *

28 снежня 1999 г. радныя выбіралі новага войта. З ліку трох кандыдатаў у трэцім туры галасавання войтам Арлянскай гміны выбраны быў Ян Добаш — ураджэнец Крывятыч, настаўнік, выпускнік Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта.

Міхал Мінцэвіч

Фота аўтара

Галасаванне над адхіленнем ад пасады войта. Злева: Мікалай Бурак і Мікалай Рэнгайла.

льянцамі ці нават з палякамі, якія ведалі добра італьянскую мову.

— *Што можаши сказаць пра італьянцаў?*

— Італьянцы — людзі вельмі адкрытыя. Яны не такія як мы, славяне, скрытыя. Там многа гавораць пра сябе і хочуць даведацца многа пра свайго суразмоўцу.

— *А што скажаши паконт італьянак?*

— Мне асабіста, яны, прайду кажучы, не так падабаюцца як нашы дзяячы. У іх вельмі відавочныя пайднёвыя рысы.

— *У свой час ты мне гаварыў, што ўдалося табе наладзіць нейкія контакты з інструктарамі цунамі на Украіне?*

— На Украіне я быў усяго два тыдні. Яшчэ да выезду ў Італію давялося мне

там весці зборы. Узвесь там даволі высокі, добрая таксама федэральная арганізацыя клуба. Пабываў я ў Днепрапярэйскому ды Крымским Рогом.

— *У Варшаве ты часта прарабатаеш з моладдзю з БАСу. Як ацэньваеш варшавскіх БАСаўцаў?*

— Думаю, што хлопцы робяць добрую работу. У Варшаве патрэбныя людзі, якія б праагандавалі беларускую меншасць. Яны гэта робяць. Цяпер у Варшаве многа славутых беларусаў, якія недзе скрываюцца па завуслі, а хлопцы з БАСу робяць сваё. Не саромяцца паказваць сваю культуру ды гавораць уголос, што яны беларусы.

— *А як ацэньваеш іх фізічныя стан?*

— Цікавае пытанне. БАСаўцы ў большасці з Беласточчыны, яны фізічна добра выглядаюць, не трэба ім нават спецыяльна трэніравацца ці займацца нейкімі відамі спорту (яны ў большасці з вёскі). Але скажу, што добра было б, каб займаліся спортом, бо гэта станоўча упłyвае на самаадчуванне чалавека.

— *Што ты робіш цяпер?*

— Зараз я прадстаўнік некалькіх італьянскіх фірмаў у Польшчы. Паездка ў Італію дала мне магчымасць прайвіца ў фінансовых справах. Пазнаў я там тайны гандлю і, дзякуючы тому, магу самастойна пракацаць.

— *Твои планы на будучынно?*

— Праца, праца, праца! Каб працаць, каб увогуле неяк існаваць у Варшаве, трэба мець многа грошей. Буду таксама трэніравацца сам ды трэніравацца іншых каратэ-цунамі. У гэтым жа майстар.

— *Дзякую за размову.*

Размаўляў Лукаш Сцепанюк

Valodzja Parfianuk на пляжы ў Рыміні.

Магічна дата і штодзённасць

Царскім жэстам адзначыў Новы год прэзідэнт Расіі Барыс Ельцын, аддаючы ўладу маладому кадэбісту Уладзімуру Пушыну. Імператары — выступаючыя пад пралетарскай ідэалогіяй — таварышы: Брэжнеў, Чарненка, Андрапаў — амаль паміралі на крамлёўскіх креслах. Ельцын яшчэ раз паказаўся як палітык вялікага фармату. Адыходзячы, прасіў рускі народ прабачэння за цяжкасці і расчараванні, якія выпалі на долю народа падчас яго панавання. Упершыню ад часу Раманавых расійскі імператар заўважыў свой народ як суб'ект палітыкі. Гэта асаблівы — аптымістычны — сігнал з Усходу на наступаючыя новыя стагоддзе і тысячагоддзе.

* * *

У перадапошні дзень 1999 года памёр публіцыст і вялікі польскі інтэлектуал Ежы Вальдорф. Можа і не было б у гэтым факце нічога незвычайнага, таму што пражыў ён амаль дзесяціна гадоў, але ў адным з апошніх сваіх фельтонаў пісаў, што адзіны лагічны парадак 2000 года бачыць на варшаўскім могільніку *Powązki*. Са зместу яго публіцыстыкі вынікае, што дзесяткамі гадоў чакаў ён і верыў, што дачакаецца такога свету, у якім імкненне да прыгажосці і добра стануць асноўнымі паказальнікамі чалавечай натуры. Яшчэ адзін летуценнік адышоў, прыглядаючыся як узікаючая новая рэальнасць прымала кшталт антытэзісу яго мараў.

* * *

Двухтысячнага года, здаецца, ніхто не сустракаў у маёй роднай вёсцы Алексічы. У час, калі ў Еўропе выстралілі коркі з дзесяткаў мільёнаў бутэлек шампанскага, жыхары Алексічай, як у любы дзень, звычайна спалі. Толькі недзе на ўскраіне вёскі чагосці выў сабака, аднак, праўдападобна не ўсведамляў ён сабе, што на календарах з'явілася магічная лічба. Яго гаспадыня тым часам агледзеўшы тэленавіны, як большасць жыхароў вёскі, выключыла тэлевізар і падалася на адпачынак. Ніякія праблемы двухтысячнага года не кранаюць ужо сялян. У снежні адышло ў вечнасць троє жыхароў вёскі. Памерлі, не звяртаючы пэўна ўвагі на дату, а хутчэй на болль усялякіх органаў, якія па прычыне старасці адмаўляліся нармальна працаваць. Апрача сем'яў, іх адсутнасці ніхто пэўна ўжо не заўважае. Большиасць астатніх жыве свядома, што іх чакае падобны лёс. Вакол іх няма ні дзяцей, ні ўнукаў. Маюць усё, што патрэбнае ім у штодзённым жыцці, апрача здароўя і надзеі.

* * *

На круглу дату 2000 года не звярталі ўвагі ні ўсялякія дэмакратычныя аба-

раныя ўлады, ні законна дзеянічаючыя мафіі ў нашай краіне. Першыя загадзя запланавалі павышэнне ўсялякіх падаткаў, а прытым захацелі выклікаць у грамадзян уражанне, што будзе наадварот; другія як манапалісты на рынку павысілі цэны на свае паслугі і прадукты. Падаражэлі энергія, газ, ацяпленне, вада, бензін. Мафія, гандлюючы бензінам, у апошні дзень старога года дваццаць другі раз павысіла цану на свой прадукт. Раней аргументавала, што вымушана гэта рабіць па прычыне росту вартасці долара ў параўнанні да залатоўкі. Хаця ў апошніх днях цана амерыканскай валюты рэзка панізілася, жулікі знайшлі нейкія іншыя аргументы. Беластоцкія райцы, *pardon*, — „айцы горада”, якія пад навагодню ёлку падарылі жыхарам продаж месцаў на вуліцах пад стаянку аўтамабіляў, у апошніх днях года павысілі падатак ад сабак і за ўсе камунальныя паслугі. „Айцы” аргументуюць, што гроши, якія вырвуць ад жыхароў горада, не забяруць сабе на павышэнне „дысетаў”, але прызначаць на рамонт і пабудову новых дарог. Магчыма, маюць на ўвaze дарогі да сваіх катэджоў.

* * *

Да прывітання юбілейнага 2000 года прыхаваліся жыхары беластоцкага квартала Пячуркі. Праводзілі яны рамонты сваіх шматпавярховых дамоў, ачышчалі з усялякай непатрэбшчыны панадворкі. Пра іх ахвярнасць у падрыхтоўчых працах сведчалі свежыя кучы адпадкаў у лесе, што яшчэ расце побач квартала. Свежы снег трошкую прыхаваў доказы... заможнасці і правільнага палітычнага мыслення жыхароў нашага, ужо єўрапейскага, горада. Пад елкамі ляжалі тэлевізары, радыёспрэймнікі, халадзільнікі сацыялістычнай вытворчасці. Відаць, *Santa Klaūs* прынёс ім прадукты рынкавай гаспадаркі. Цяжка, аднак, вырашыць, ці падбеластоцкія лясы з'яўляюцца доказам слушнасці ленінскай тэорыі пра змаганне чалавека з прыродай, ці перамогі капіталістычнай ідэі ашчаднасці. Выкідаючы ў лес адпадкі, нашы єўрапейцы ашчаджаюць некалькі залатавак на камунальныя паслугах.

* * *

Раніцай 1 студзеня 2000 года на вуліцах Беластока можна было найчасцей сустрэць людзей, якіх вонкавы выгляд не паказваў, што вярталіся з навагоднім забавы. Стаялі яны пад зачыненымі крамамі, здзіўляючыся пэўна, чаму не могуць набыць традыцыйныя кактэйль за 2,5 злотых. Выглядалі так, як бы сабе не ўсведамлялі, што пачаўся ўжо 2000 год.

Яўген МІРАНОВІЧ

Што з традыцыямі?

Раждество Хрыстовае па новаму стылю ўжо за намі, так як і праблемы, якія мелі ўзнікнуць разам з уваходам у 2000 год. Жыщё пайшло звычайнымі, паскоранымі тэмпамі. А мы, запрацаваныя, жывем складанасцямі цяпешашняга дня. Ці хопіцца нам сіл і сродкаў, каб прывітаць Новы год па старому стылю? Большая частка грамадства жыве на грани ўбоства і не кожнаму пад сілу купіць модную вопратку і пайсці на баль. Ад святкавання адпаходвае нас яшчэ тое, што 14 студзеня — працоўны дзень. У нашым рэгіёне штораз больш мешаных сем'яў і, адсвяткаваўшы Новы год у першым тэрміне, не хочацца

святкаваць другі раз. Той час, калі па вёскам традыцыяна спраўлялася „гагатуха”, прайшоў беззвратна. Сёння ўсёмагутнае тэлебачанне прапагандуе універсалізм.

На жаль, на тэлеэкране 13 і 14 студзеня не будзе святочных акцэнтаў (можа за выключэннем рускамоўных станцыяў). Можна „шчодры вечар” правесці дома, пры радыёспрэймніку, слухаючы Радыё Беласток, якое пусціць у эфір „Sylwester po raz drugi”. Калі не любіце слухаць радыё, можаце задумашца над сваімі адносінамі да традыцыяў, як яе захаваць ва ўмовах глабалізацыі.

Славамір КУЛІК

Перажоўванне „Нівы”

Адгалоскі

Прачытаў я допіс Міхася Куптэля „Заўвагі аб „Ніве”” („Ніва” № 50 ад 12 снежня 1999 года) і ўспомніўся мне Яўген Бялькевіч, які ў допісе „Абухам — сур’ёзна і крыху менш” („Ніва” № 28 ад 12 ліпеня 1998 г.) таксама як і зараз спадар Куптэль, кранаў праблему „Нівы”: „І няхай нават двух-трох у яе ўключацца (у дыскусію — аўт.), а ўжо паўстане сякі-такі вобраз патрабавання народа” — канстатаваў аўтар. На жаль, чытачы і карэспандэнты справу ігнаравалі.

„Не ведаю я іншыя чытачы, — піша Міхася Куптэль, — але я адчуваю нейкую раздробленасць інфармацыі публіцыстыкі (...). Вядома, што „Ніва” ўжо дзесяцігоддзям з’яўлецца тыднёвікам, на старонках якога публікаваўся гарох з капустай. (...) I інакш не можа быць”.

Я згодны з аўтарам. Але хацеў бы прытым паставіць пытанне: хто гэты агародчык „гароху з капустай” засаджваў? Няўжо журнالісты? Да сканала памятаю 1960-1970-я гады, калі арганізаваліся конкурсы на карэспандэнта года. На з’езд карэспандэнтаў прыязджалі дзесяткі няштатных супрацоўнікаў. Вялася шматголосая дыскусія, у час якой і краналі праблему змяшчання матэрыялаў „з тэрэну”.

Сярод прысутных былі вучні, настаўнікі ды людзі іншых професій. I ўзрост іхні не аднолькавы быў. А падозрілі з розных мясцін Беласточчыны. Пісалі таксама шмат і пра ўсё. На маю думку і зараз такія сустрэчы прыдатнымі сталі б. Але адкуль ўзяць на гэта гроши?

Ёсць штосьці аптымістычнага у інфармацыі

Адгалоскі

„Край” змагаецца за Беларусь” („Ніва” № 51 ад 19.12.1999 г. Не толькі семінарыст так думаў, што ён „адзін такі”. Таксама я думаў. Думаў, што ў беларускім народзе невялікая колькасць „такіх адзінак”, а калі так, то народ сам сябе прыгаварвае на са-мазнішчэнне.

На шчасце маладое пакаленне ў „такім” сэнсе адрозніваецца ад саветызованых „старых”. Так, так. Калі хтось ўсё сваё жыццё падвяргаўся індактрынацыі адной ідэі, адной палітыкі, адной думкі, думкі ўлад, то такая асобіна не можа вырвацца з заклятага круга таталітарнай ідэі. Крыніца яго жывітвортных сокуў была скажона толькі адной ідэалогіяй. Да шырокага свесту і іншых поглядаў беларус доступу не меў.

Прыпамінаецца мне адна гісторыя, вельмі трагічная ў сваім заканчэнні,

У далейшых разважаннях спадар М. Куптэль так піша: „... калі прэса становіща рупарам улады і рэдактараў, чытач адураеца ад усіх сэнтыменту і прывычак і не сягае штотыдзенія па «сваю» газету”. У мяне іншы погляд. Па-моему, не чытаем, бо не хочам. Такі ўжо спосаб мыслення нашых беларусаў. „Раскол” паміж БГКТ і „Нівай”, як мне здаецца, таксама адмоўна паўплываў на чытальніцтва ў круге бэлэкартакіх дзеячаў. Цяжка мне пагадзіцца са сцвярдженнем спадара Куптэля, што „Ніва” „становіца хавальнікам мінуўшчыны і рэстаратам пачынання гмінай ці павятоўтай улады”. На маю думку, у блытанніне „гароху з капустай” павінна быць і адно, і другое, значыцца, мінулае і цяперашнія нашых мястэчак і вёсак.

Не пярэчу, што нельга не прыкмячаць сучасных праблем усходняй Беласточчыны як і паказваць „радасці людзей”. Першых праблемаў хоць адбяўляй на вёсцы. Ды якай ж карысць будзе сялянам, што пра іх напішуць у „Ніве”?

Што змянілася пасля надрукавання рэпартажу Г. Кандрацу „Закалот вакол помніка” і тэлеперадачы Міколы Ваўранюка ў той жа справе? Нічога! Але не значыцца, што я за тым, каб не ставіць такіх праблемаў. А наконт „радасці” на вёсках. Дзе такія бываюць? Чалавек ледзь зводзіць канец з канцом і не бачыць весялосці. А мо толькі мне так здаецца?

Хацеў бы тады пачуць разважанні сваіх даўнейшых калег-карэспандэнтаў, якія маюць гаспадаркі і жывуць на вёсцы. Адгукніцесь, сябры, калі ласка.

Уладзімір СІДАРУК

якая, аднак, аддае вобраз сітуацыі. На рыбалаўчым навуковым судне членам навуковай экспедыцыі — канец сямідзесятых гадоў дваццатага стагоддзя — быў экс-войсковец, паляк. Вядома, што войскоўцы асабліва падвяргаліся антыкапіталістычнай пропагандзе. Такім чынам гэты нешчаслівы чалавек, калі пабачыў як жывуць людзі ў тым „праклятым” капіталізме, праста звар’яе. Да канца свайго свядомага жыцця не верыў, што гэтая рэчаіснасць, якую ён бачыць, са сваімі поўнымі ўсяго добра магазінамі і прыветлівымі людзьмі, з’яўляецца праста ілюзіяй і пропагандай капіталістатаў.

Добра затым, што ў Беларусі ёсць „Край”, які змагаецца за сваю айчыну, добра што здраднікамі называе тых, хто прадае сваю мову і нацыянальнасць. Добра, што паявілася забытая слова — патрыятызм.

Міхась КУПТЕЛЬ

Змарнаваная старонка

Адгалоскі

Другая старонка „Нівы” — «Беларусь — беларусы» — цалкам непатрэбная. Так сцвярджаюць мае падпісчыкі і тое саме гавару. Ніхто гэтую старонку не чытае і нам не ў галаве, што чаўпучы зрусяфікаваныя беларусы ў Беларусі. Тым болей, што хто адтуль да нас прыязджае, хваляць Лукашэнку да неба і то па-руску. Трэба ведаць, што бальшавізм будзе валодаць беларусамі яшчэ найменш 50 гадоў, што там не было ніводнага разумнага правадыра.

Тэма гэтай старонкі нудная і насычана таннай палітыкай, а палітыка нашым людзям ужо абрыдла. Па-моему, лепш вярнуць „Парнасік” і „Сардечныя тайны”, чаго жадаюць чытачы, і гэта дасць намнога больш карысці, чым дурноты ў рубрыцы «Беларусь — беларусы».

Мікалай ПАНФІЛЮК

Слова крануць за жыво...

„Пегас... спыніўся ў Ціванюках, — пісаў у сваім вершы ў 1980 годзе Валодзя Гайдук. — Ды пачу́ ягоны стук чуллівы Аркадзь Леўшук”.

Калі ён вершы пачаў пісаць? Як на Імшары пачаў рабіць — гэта быў 1971-72 год. І першы тэкст быў „Імшароўскія чэрці”. Ад вёсачкі Рыбакі аж да саме Улянкі калісь чэрці ў Імшары строілі гулянкі. Ці было нейкае натхненне? Сядзеў Аркадзь і старажаваў, так і пачаў пісаць. А то раней прачытае чысьці верш, спадабаецца, і думаеца: — от, і я так мо ўмей бы. І напісаў, у „Ніву” паслаў. Але не ўсе вершы былі надрукаваны. Пасля верша „У Баршчэві на пляцэві” кінуў пісаць. Бо верш быў спрэядлівы! Як гэта было? У *Баршчэві на пляцэві*, дзе будынак школьнага быў, там бывала гара-валя з Імшара брыгада «Зрыў». А хто там рабіў: Абухоўскі Шура, Ткач, „Рыбка”, Косця, яшчэ хтосьці і меха-нікаў мо з пяць. Рана певень Мерзлы Грэбенъ зачынае горла драць: „Кука-рэку!” — па кіліху усіх кліча выпіваць. І сядоць, там дзе знаюць, пад ліпкай, вішанькай, бы дзе. Жуюць скваркі, смокчуць чаркі. Ой, работа спрытна йдзе! (...) Адзін упрацца ў ліпу задам, а другі не можа ўстаць, трэці ходзіць-казлы водзіць і на божы свет плюе, чварты ракам-небаракам носам мураву рые. Як рабілі, так зрабілі. Не пайшло у дрэнь нідзе: гараць печы-пагрэй плечы, дым у шчыліны ідзе...

„У Баршчэві на пляцэві” тады стопражам быў дзядзька Аркадзь. Вершык слушны, з гумарам. Праўдзівы. Не надрукавала „Ніва”, выслала на праверку ў Баршчэва Янку Целушэнкага. Кіраўнік пачаў віцца. І прыслалі Аркадзю адказ, што „вершык не актуальны”.

— А ў мяне з працай сталі праblems. Перакінулі мяне на багон. Я ўжо дзве ночы на Баршчэве не вартаваў, а ноччу хтось акумулятар ухапіў. Кіраўнік кажа: ты ўзяў! Даўк я ўвогуле напісаў *wymówienie*. А верш быў спрэядлівы. Я тады адказ даў, што за свае словаў бяру адказнасць.

... Я і па-польску напісаў верш. *W ciwonickim lesie kukuleczka kuka, tam miody rolnik żony sobie szuka.* І хтосьці пад

„Kolorowe jarmarkt”. Ці пісаў для сябе што, так у шуфляду? Не.

— А ваш верш „У суботу «Рыбка» гроши атрымаў” я пачуў на Беларусі, вельмі папулярны быў па вёсках, — кажа Гена Шэмэт, што разам з Аркадзевым наймалодшым сынам Мірыкам прыехаў з намі сёння. Яны, Генусь і Мірык, калегі — Гена абеларушвае disco polo, Мірык Леўшук выступае ў вядомым гурце „Boys”.

— А мы сядзелі так. „Рыбка” пра-піўся. Я кажу яму: „Рыбка”, я пра цябе вершык напішу. А піши, кажа...

— А каб цяпер селі, то напісалі б?.. — Сёння... Э-э-э там, чаго галаву дурыць...

— Гену да песні? На слова аднаго з вашых вершаў скампанаваў ён песню, можна паслуhaць на касеце.

— Вершыкаў ёсць многа, але не ўсе да песні падыходзяць. Усе вершы, якія ў мяне былі, Мірык мае, — Аркадзь адкрывае папку, у якой ёсць выразкі з „Нівы” (не толькі вершы). Верш пра багну Рабінаўку... „Ноч маёвая...” „Эх, малодшым быць хоць трошкі...” Ці змяняліся, мноцна рэдагаваліся мае вершы ў „Ніве”? Казалі: піши па-свойму, як гаворыць народ. Але скарачаліся...

— Бо ў вас сапраўды трапляліся вельмі доўгія вершы...

— Вядома, падпраўляліся яны. Но як Барскі напляце кашалёў, то ўсё надрукавацца: „Яна лезе на вярбу, а я ззаду яе мац”, — жартуе Аркадзь. — Но ж то прафесар! Тыя вучоныя беларусы ўсё плачуць, што народ забывае па-свойму гаварыць, а хай бы ў такім Беластоку гаварыў сам на вуліцы, калі да яго азвешчыся на роднай мове!

Сыны — Лявон, Базыль, Янак і Мірык — часта прыязджаюць да Аркадзя і Аней. У пустую амаль вёску Ціванюкі. Пабраліся Аркадзь з Аннай з Плянты ў 1956 годзе. Аркадзю, чалавеку працавітаму, цяжка цяпер хворому цукровай хваробай-дышябетам сядзець склаўшы руки. А быў ён бондар знакаміты — рабіў дзежкі, ражкі, бочачкі, кадушки, цэбры, вёдры, маслабойкі, вазіў іх прадаваць яшчэ возам-жаязякам, па ўсёй Беласточчыне. Будаваў дарогі, рабіў на Імшары. Ездзіў у „Прусы”. Дом паставіў, пабольшшы юго, калі дзеце ў свет ужо паляцелі...

Увесь час пакутаваў ад хвароб. Чалавек, які стаіць на хісткай мяжы паміж жыццём і нябытам вельмі рэзка адчувае каштоўнасць кожнай хвіліны. А чалавек, адoranы Богам талентам, шукае магчымасці свае перажыцці ўтрываліць. Тую ноч маёвую ў хоры жаб, тую прагу кахання, і вясёлія, жартавілівія хвіліны таксама. І той час, калі быў я невялікі, хадзіў у школу ў першы клас, купіў бацька чаравікі... Паглядае Аркадзь Леўшук на наймалодшага сына-музыканта, і прыгадваеца яму вершык напісаны яму, як той быў маленькі. Пра яго зацікаўленне мінулай сёння ўжо прыладай — цапамі.

Гэта ж так нядайна было: Я біць вам не буду! — сказаў ганарліва. Я шоферам буду або трактарыстам! Я буду на полі „Бізона” вадзіць, і будзе ён жаць, зараз малачіць... Запыхкаў губамі, за руль быццам узяўся, рвануўся на гамі і з клуні падаўся! — і толькі бацька яго і бачыў, — смеяца Аркадзь Леўшук. Яго сын бацькавы вершы ведае на памяць.

Не пішацца сёння, казаў Аркадзь Леўшук восенню. Але верш яму напісаўся. Журботны, як краявід з ягона-гаакна ў Ціванюках.

Міра ЛУКША

Фота аўтара

Аркадзь ЛЕЎШУК

У Ціванюках

З галавы цяжка думак пазбыцца,
У грудзяx сэрца трасецца, баліт
І на ноцах мне штосьці не спіца,
А ўдзень сіл не хапае рабіць.
Толькі адзін я з жонкай застаўся.
Дзесяць сем'яў дауней тут жыло.
Бутта сторажам я тут наняўся,
Бутта ветрам мяне сюды заняло.
Нават жонка не хоча сварыцца,
Што ня робіт і ціха сядзіт.
У тэлевізар абрыдла дзівіца,
Лепш, здаецца, каб штосьці парабіць!..
Стаят ціха парожнія хаты,
Не шумят ад дзіцячай гульні.
З комінаў дым не ўеца касматы
І не ззяют у воках агні.

Зарастае травой вакруг хатаў,
Вечер хіліт гнілія платы.
Не плюют вечарамі дзяўчатаў
І не едзя ніхто у сваты.
Пад лес цягнецца поле пустое,
Пляску горбы наточвае кром.
Сасна дзікая на ім парастае,
І з чарнобелем шэпча асом.
Тут як золато збожжэ стаяла,
Больш як дваццаць „Бізонаў” гуло.
„Дамакрацыя” ўсё нам забрала,
Пустазеллем усё зарасло.
Яшчэ жыць засталося нямнога,
Бо ў вачах іншыи робіца свет.
Павярнула у старасць дарога.
Не вярнуці ніколі тых лет.

Снегань 1999 г.

Ад самадзейнасці да прафесійнасці

Абвяшчэнне рэзультатаў VI Аглядзе непрафесійнай творчасці Гайнаўскай зямлі і адкрыцця выстаўкі конкурсных прац адбылося 28 снежня 1999 года ў Гайнаўскім доме культуры.

Дваццаць трох мастакоў-аматараў з Гайнаўкі, Дубін, Чаромхі, Нарвы і Беластока даслалі 95 прац, якія журы ацэньвалі ў дзвюх катэгорыях. Сярод вучняў мастацкіх школ і студэнтаў архітэктуры дзе першыя раўнацэнныя ўзнагароды атрымалі: Эва Вішнеўская і Міраслаў Себясяк, а з ліку аўтараў без прафесіянальнай падрыхтоўкі галоўныя прызы атрымалі Пётр Гаган і Яўген Вішнеўскі.

Намеснік бурмістра Гайнаўкі Міраслаў Мордань і дырэктар ГДК Мікола Бушко ўручылі ўсім удзельнікам конкурсу дыпломы, а лаўрэатам — грошовыя ўзнагароды. Старшыня журы, вядомы гайнаўскі мастак Віктар Кабац адзначаў, што колькасць удзельнікаў (у мінулым годзе 13) і ўзровень іх творчасці з году ў год павышаюцца, а некаторыя працы дасягаюць прафесіянальнага ўзроўню. Дырэктар Мікола Бушко заахвочваў найлепшых самадзейні-

каў высылаць свае карціны на вядомскі агляд непрафесійнай творчасці і запрасіў пазнаёміцца з выстаўкай шасцідзесяціпяці найлепшых прац, дзе побач алейных карцін былі рысункі, графіка і керамічныя вырабы.

— Якраз у Пётра Гагана многа прац, звязаных з нашым асяроддзем і Белавежскай пушчай. Узнагароды атрымлівае ён не толькі ў нас. Апошнім часам мастак адыхае ад реалізму, звяртаючы большую ўвагу на колеры, — Віктар Кабац коратка характерызуе пераможцаў. — Яўген Вішнеўскі паказвае тут часткову рысаваную пастэльную графіку з біблейнымі тэмамі. Эва Вішнеўская рысует і выконвае графіку, а тэмы бярэ са студэнцкага жыцця. Міраслаў Себясяк — спецыяліст па алейных працах і архітэктуры, таму прывёз на выстаўку партрэт яўрэя і рысунак дома. Ён ужо на шляху да прафесіяналізму,

казаць, але гэта задача для Беларускага музея, у якім існуюць адпаведныя ўмовы для выставачнай дзейнасці.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Узнагароды самадзейнікам уручылі віц-бурмістр Міраслаў Мордань (другі справа) і дырэктар Мікола Бушко (першы справа).

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Сяброўкі: (злева) Оля Максімюк і Аня Яканюк.

Фота Андрэя ЯКАНЮКА

Оля малюе і выйгрывае

Васьмігадовая Оля Максімюк з маленства сябруе з нашай рэдакцыяй. Дзячынка найперш хадзіла ў беларуское прадшколле, зараз яна вучаніца ПШ н-р 4 у Беластоку. Разам са сваімі сяброўкамі — Аней Яканюк і Магдай Саковіч ходзіць на беларускую мову. Дзячынка заўсёды, калі завітае ў нашу рэдакцыю, стараецца гутарыць на роднай мове.

Наша сяброўка класна малюе. Ужо другі раз Оля стала лаўрэаткай пластычнага конкурсу на тэму „Бяспечнасць у дарожным руху”. Будучы вучаніцай першага класа заваявала другое месца. Вядома, які гэта гонар для першакласніцы, калі ў конкурсе прымалі ўдзел і другакласнікі, і трэцякласнікі, і вучні чацвёртых класаў.

Шчодры вечар — Гагатуха

У вельмі даўнія часы калядаванне ў Шчодры вечар называлася „гагатанием”. Каляднікі ў гэты вечар заўсёды хадзілі па чужых вёсках, спываючы жартайўлівую песні гаспадарам. Калі там было многа моладзі — вельмі весела спраўлялі Гагатуху — Шчодры вечар.

Дзеўкам было найбольш цікава, якія з іх першая выйдзе замуж. Вечарам пасля заходу сонца ў Гагатуху дзячынаты збраліся ў хаце адзінокай дзячыны і варажылі.

На падлогу клалі столькі кавал-

Пасля, калі дзячынка атрымала ўзнагароду — дзве відэакасеты з казкамі, яна падарыла адну касету сваёй сяброўцы з класа, якая таксама ўдзельнічала ў конкурсі і не атрымала ўзнагароды.

— Я намалявала дзве савы, якія ідуць у школу, — кажа Оля пра лепашнюю, чарговую перамогу ў конкурсе.

Зараз малюнкі нашай сяброўкі ўпрыгожваюць школьнью галерэю. Оля паабязала, што і на наших старонках усе сябры „Зоркі” пабачаць яе працы. Другакласніца вывучае дадаткова малюнак, у пластычным гуртку. Апошнім часам Оля з дапамогай паэткі Міры Лукшы, якая апякуеца нашымі талентамі, напісала верш пра зіму.

каў сала, колькі было дзячынаты. Парадак, у якім кот частаваўся салам, паказваў, у якім парадку будзець дзячынаты выходзіць замуж. Таксама было, калі кармілі курку пішаніцаю.

Іншая варажба выглядала так: вайнянія роўненкія ніткі прывязвалі да шнурочки над плітой і падпальвалі іх. Дзячына, якой нітка першай дагарыць да канца, найхуччай пойдзе замуж.

Або, на сярэдзіне пакоя ставілі ў простай лініі да парога, адзін за адным, абутик. Чый боцік першы „дайшоў” да парога, гэтая дзячына на першай пойдзе замуж.

Бралі таксама тры талеркі і прыкрывалі імі на стале пярсцёнак, ка-

Вестка

Оля сядзіць і піша верш
Пра зіму.
Зіма, зіма марозная
Для Олі — нягрозная!
Бо ў Олі ў хаце цёпла —
як у коціка ў вушку.
А мароз не дасягае!

ЗОРКА

Авяр'ян ДЗЕРУЖЫНСКІ

Студзень

Ходзіць
Студзень,
Студзіць
Студзень,
Цэлы месяц
Холад будзе,
Вечер зябкі
Шуміць,
А мароз
Аж трашчыць.
Ды не страшна
Янку,
Коціца
На санках
З зоркі снегавой
Крутай
Разам
З дружнаю дзятвой.
Студзіць
Студзень,
Стыне лес,
Зай пад елачку
Залез.
Стай, нібы
Пад парасон,
У зацішку
Морыць сон.
А спрытнюгі
Курапаткі —
Пад сняжком
Зрабілі
Хаткі
І сядзяць
Уночы,
Заплюшчыўшы
Вочы...
Спяць салодка
І не чуюць
Як вягры
Наўкол сярдуюць.
З маразамі
У гуле-гудзе
Ходзіць
Студзень
Студзіць
Студзень.

Польска-беларуская крыжаванка н-р 3

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам), на працягу 3 тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 51:

Замак, парада, хата, васал, чарот, соль, дар, тамат. Захад, мара, матор, кат, краса, асот, ідал, алт.

Узнагароды, аўтаручкі, выйгрыалі: Юстына Вайсковіч, Анджэліка Сельвясян, Анна Бавульская, Дыяна Федарук, Юля Бобэль, Наталля Гайко, Мажэна

Баршчэўская з Бельска-Падляшскага, Наталля Ялоза, Аня Раманюк са Старога Беразова, Міхаліна Герасімюк з Гайнайкі. Віншаем.

Tarcza	Czas	Adam	Smok	Buch!
Szczęście	▼	▼	▼	
Czad		Mgnienie	►	▼
		Oda	►	

ралі і ляльку. Дзячына спачатку выходит з дверы, пасля наўгад адкрывала талерку. Калі пад талеркай быў пярсцёнак, гэта прадказвала ёй хуткі замуж, калі караблі — слёзы, а лялька — дзіця. Гэтую варажбу можна было паўтараць пару разоў.

Была яшчэ варажба з плотам: выходит з дверы, пасля наўгад адкрывала талерку, ахоплівалі пэўную колькасць астраколаў і лічылі: „Маладзец, удавец...”

У час цішыні крычалі. З якога боку азвеца рэха, з гэтага будзе будучы муж.

Цераз плот перакідвалі боты. У які бок упадзе наском абутик, у гэты дзячына пойдзе замуж.

Хлопцы інакш праводзілі гэты вечар: здымалі брамачкі і хавалі іх. Здаралася, што малявалі плот. Калі ў вёсцы хадзіў хлопец да дзячыны, то ў гэты вечар сцежку ад яго да яе хатаў высыпвалі попелам або высцілалі саломаю.

На жаль, гэта ўсё забываецца па вёсках. Асталіся адно ўспаміны старэйшых людзей...

Бася АНДРАЮК

Блакітны сыштак з паэзіяй

— I зноў паэт з Дубіцкае гміны! — праўдзіва жартаваў Яўген Вапа, уручаючы ўзнагароды і падарункі ўдзельнікам апошняга агульнапольскага конкурсу беларускай паэзіі прозы. З усмешкай і да прысутнага найбольш вядомага паэта Яна Чыквіна, які вырас таксама на дубіцкай зямельцы. Нават падпісваўся, быўшы яшчэ вучнем ліцэя, Янка... Дубіцкі! Тады яшчэ прабаваў свайго пяра і ў прозе. Другім найбольш вядомым пісьменнікам з тae аколіцы ёсьць празаік Васіль Петрушук, лірык у душы і жыцці.

ПАДАРОЖЖЫ ПА МАЛЕНЬКАЙ АЙЧЫНЕ

ПАЭТЫЦКАЯ ТВОРЧАСТЬ
ВУЧНЯЎ ПАЧАТКОВАЙ
ШКОЛЫ Ў ДУБІЧАХ
ЦАРКОЎНЫХ

ДУБІЧЫ ЦАРКОЎНЫЯ ЛІСТАПАД 1999

Сябры „Зоркі” ў час мастацкай вечарыны.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

ра прыгажосці і дабрыні. Улюблёна га ў родную старонку, у яе краявід, людзей. Перажываючага разам з іншымі, разумеючага.

Летась у лістападзе ў Дубічах-Царкоўных выйшаў блакітны сыштак. „Падарожжы па маленькой айчыне”. Паэтычная творчасць вучняў Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных. Вершы паасобных паэтаў красуюцца кожны на асобнай стронцы, аздобленай палосачкай з вясёлым і прыгожым матывам — раслінай (здаецца, дзвіасілам) і качачкай з банцікам; гэты забаўны матыв аж настройвае да чытання дзіцячых вершаў. Зборнічак пачынае верш Юліты Харытанюк пра „Далёкую старонку” — усё ж вельмі блізкую. Гэты верш вельмі шчымліва ўсведамляе нам далёкасць таго, што яшчэ нядайна тут было, свяціла жыццём, свяціла садам, дзе стаялі людныя хаткі. Гэту зямельку бачыць аўтарка, і, як сцвярджаета яна, яна нам дарагая.

Эля Младзян (III кл.), Марыюш Кіпрыянюк, Кася Іванюк, Моніка Троц, Магда Аўксесіюк з IV класа, Моніка Чыквін (VI кл.) у сваіх вершах стараюцца затрымашаць у сваіх імпрэсіях імгненні тae пары года, калі паказаўся зборнічак — восені. Эля, зусім іначай, як часта бачым у вершах дзяцей, заўважае радасць птушак, якія вітаюць восень. А восень ідзе, размаўляе. Дома ўспла, прыемна, грэ ў печка, а на дварэ — ужо холадна. Эля сцвярджаета факты, падобна як і Марыюш, і іншыя: вецер гудзе, падае і ўздымаеца ў паветра лісце, чырванеюць дубы. Вожык хаваецца, птушкі паляцелі ў вырай.... А для тых, што не паляцелі, трэба рыхтаваць кармушки. Кася дадае і іншы дзіцячы клопат: трэба ўспла апранацца, збірацца на

школьны аўтобус! У Монікі Троц (што за „каркаломныя” рыфмы і слова: хусточки!!!) цікава персаніфікаваны вецер, які скача і танцуе.

У Магды, пад гудзенне ветру, таксама восень ідзе (шкада, што ў Магды „форма” натужліва стараецца перамагчы змест, і ў такім выпадку можа атрымацца, лагодна кажучы, дысгармонія, і граматычныя, і сэнсавыя цуды!). Да ж можна было б папрацаўаць з творцамі рэдактару кніжачкі, бо ёсьць за яе адказныхосьці — каб не трапляліся такія „кветачкі”, а верш быў нармальна напісаны па-беларуску.

Здаецца, вершы пра прыроду, былі „зададзены” на тэму: „Што мы ведем пра восень”. Па-моіму, значна цікавейшыя атрымаліся вершы пра школу і калег, як твор Пеці Аксенюка (VI кл.) пра свавольнага Геніка, класны вершык Івоны Мацкевіч (V кл.) па коціка-белабоціка, які вельмі смешна змагаецца з мышкай (коцік за мышку, а мышка — за лыжку!) і Басі Трафімюк (V кл.) пра страх — які ж ён падобны да страхаў, памятаных з дзяцінства ўсімі тымі, хто

вырас з часу маленства! — і паплачаши — і па смутку! — ды вядомы чытачам „Зоркі” Басін твор „Люстра”.

Вельмі добра, што ў час часам сумны выдаюцца такія блакітныя кніжачкі людзьмі з „малое айчыны”. Як памятка, як успамін. Для школы, вучняў, бацькоў і ўнукаў, ужо нешматлікіх, хто ёсьць і будзе ў блізкай „далёкай старонцы”.

Добра было б, каб той хтосьці, што пільнаваў выходу зборнічка, лепш прыклала да гэтага. Бо „няма напатрэбных беларускіх кніжак”. А калі ўжо яны ёсьць — патрэбныя — хай яны сапраўды будуть як найлепшыя. З правільным запісам імёнаў і прозвішчаў аўтараў, назвай мясцовасці, ну і словам паэтычным. Бо іначай проста грэх прапанаваць кніжку з такімі агрэхамі. Толькі шкоды можна нарабіць неахайнасцю, бяды! З такога воза, дзіравага, з адной аглобляй, з канём з папушчанай папругай, з перабраўным меру фурманам у такім нялёткім падарожжы можна пагубіць таленавітых пасажыраў!

Міра ЛУКША

Маладому паэту вельмі цікава, як яго ўбачыць і адчуе чытач. Бо рэдка хто піша толькі „сабе ды Музам”, у шуфляду. І хоць вершы ягоныя, залацінкі, — зернейкі ўласнае душы, у цішыі інтymнай высечаныя на белую ніву палеры — усё ж на тое, каб і хто іншы прычасціўся з чашы нашае душы, пазнаў наша свята, наш сум... А калі верш у друку пакажацца — вось ужо не адзін ціхі чытач убачыць у нас ваяра за слова, рыща-

Юліта ХАРЫТАНЮК

Далёкая старонка

Дзесьці там далёка,
Была старонка,
Якая свяціла жыццём.

Дзесь там далёка,
Была асада,
Якая свяціла садам.

За гэтым садам,
Была хаціна,
А ў гэтай хаціне
Была жанчына.

У той жанчыны
Былі дочка і сынок,
А таксама зямелькі кусок.

Гэту зямельку
Бачыла і я,
Гэта зямелька
Усім нам дарагая.

Івона Мацкевіч

Была зіма...

Снег скрыпеў пад дотыкамі цяжкіх ботаў. Дзеци выйшлі са сваіх дамоў. Пачалі цешыцца снегам. Ляпі-

Пётр АКСЕНЮК

Пра Геня-жуліка

Наша школа
ёсць прыгожая і вялікая.
На кожным перапынку
Генё па ёй „брывае”.
Гэта знае кожны
школьнік
што Генё — жулік
і свавольнік.
Знае таксама
кожны із нас,
што ў школе можна
приемна правесці час.

Моніка ЧЫКВІН

Восень

У залатую восень
лісточкі ляцаць.
У залатую восень
птушкі чыркацца.
Усё гэта ціхае, спакойнае.
Восень, залатая восень.

лі снежныя бабы, кідаліся снежкамі і каталіся на лёдзе. Пасля выйшлі старэйшыя. Пайшлі яны на лёд. Катаўліся там на каньках. Іншыя пайшлі на лыжы.

Зіма прыгожая!

Вершы Віктара Шведа

Чырвонае мора

Настаўнік просіць Рыгора:
— Калі ласка, пакажы:
Дзе Чырвонае мора
На нашай карце ляжыць?

Вучань знайсці не можа
Мора на карце ў школе.
Усе тут моры прыгожы
Блакітны маюць колер.

Адказ на пытанне

Пахваліўся маме Ваня
Быццам незнарокам:
— Сёння на пытанне пані
Адказаў на ўроку.

— А якое ж ты пытанне
Маеш на прыкмете?
— „Хто з вас хатняга задання
Не выканану, дзеци?”

Урок беларускай мовы ў бельскай „тройцы”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Казімір Стаброўскі — мастак, педагог і артыст з Наваградчыны

Імя яго ў Беларусі незаслужана забыта. Таму і напісана пра яго вельмі мала. У кнізе Л. Дробава „Живопись Белоруссии XIX — начала XX вв.” (Мінск 1974) адзначаецца, што „в белорусской искусствоведческой литературе о К. Стабровском упоминаний нет”.

Наогул жа таленавіты род Стаброўскіх на Беларусі даволі знакаміты. Адсюль выйшаў Язэп Стаброўскі — археолаг, краязнаўца, гісторык, філософ, вынаходнік, заснавальнік Слонімскага краязнаўчага музея, аднаго з першых на Беларусі. Дзед яго Вікенцій Стаброўскі, сын Мацея, быў рэгентам земскім, гаспадаром маёнтка Кулікі, за свае сродкі пабудаваў уніяцкую царкву ў Мілавідах. Маці Язэпа Стаброўскага Людвіка была родам з князёў Масальскіх. Яе бацька Адольф Масальскі прымаў актыўны ўдзел у паўстанні 1863 г. За гэта быў сасланы ў нерчынскую рудніку. Родны брат маці І. Стаброўскага Караль Масальскі таксама

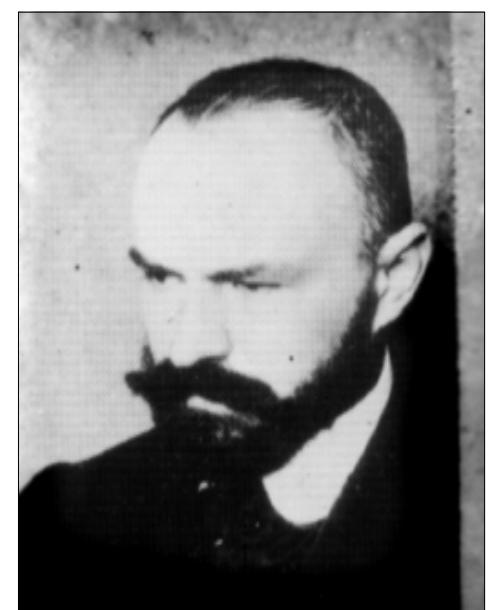
Казімір Стаброўскі марыў адкрыць свою мастацкую школу. Мара збылася, у 1904 г. на ўласныя сродкі і ахвяраванні іншых асоб у Варшаве ён адкрывае Школу прыгожых мастацтваў. На працягу 6 гадоў наш зямляк быў яе дырэктарам і выкладчыкам. На той час школа лічылася лепшай навучальнай установай Варшавы. Выкладанне вялося на высокім прафесіянальным узроўні. На ёўрапейскіх выставах працы вучняў Казіміра Стаброўскага неаднаразова адзначаліся прэміямі. Сярод яго вучняў было нямала беларусаў.

У 1912 г. ужо вядомы жывапісец і педагог К. Стаброўскі пакідае Варшаву і поўнасцю аддаецца мастацкай творчасці. Многа падарожнічае, пабываў у Турцыі, Грэцыі, Егіпце, Іспаніі, Італіі, Швецыі і іншых краінах. З падарожжаў К. Стаброўскі заўсёды прывозіў новыя свае карціны, большасць якіх вылучаеца лірычнасцю вобразнага ладу і пышнотным каларытам.

— Галгофа ўсяго народа. А ў хмараў паказаліся драпежныя чорныя лапы страшнай пачвары, і маланка асвятляе іх.

Палаюць вёскі і гарады. Гарацы і гінуць у вогненным патопе скарбніцы народнай творчасці, палацы і хаты. Запалалі помнікі даўніны, запунсавела зарывам неба над старажытным багатым горадам, паплылі жудасныя цені па вуліцах і завулках. У воблаках дыму ўюцца страшныя змеі. Гэта д'ябалынічаюць і трывумфуюць злосныя сілы, якія сарваліся з ланцуза пад віхурай вялікай навальніцы.

І наступіць пары, калі над гаротнай краінай, над руінамі і крыжамі паня-суща пад аблокамі душы няшчасных пакутнікаў, высока ў небе з'явіца распятая на крыжы Справядлівасць. Цень яе крыжа працягнецца па ўсёй краіне. А яна, знявочаная ворагамі, будзе ахінута гэтым страшным ценем і ўсюды стануть чорнымі спаленія мястэчкі, гарады і вёскі.

ламі. Гім абуджэння зменіца грознай рапсодыяй нябачнай бітвы. Злыя сілы будуць пераможаны, навальніца пройдзе, і над вызваленай і щаслівой краінай зазяе вясёлка і наступіць светлае жыццё.

Такое тлумачэнне „Шэсцю навальніцы” даваў сам Казімір Стаброўскі. Магчыма, ён прадбачыў не толькі першую сусветную, але і грамадзянскую вайну і фашистскую навалу, а можа нават і чарнобыльскую бяду, якія сталі сапраўднай Галгофай для беларускага народа.

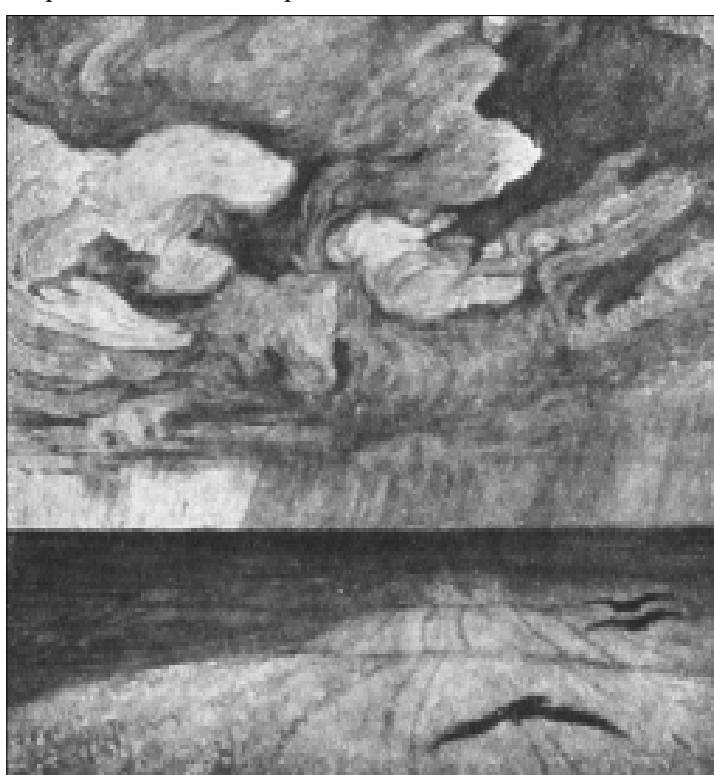
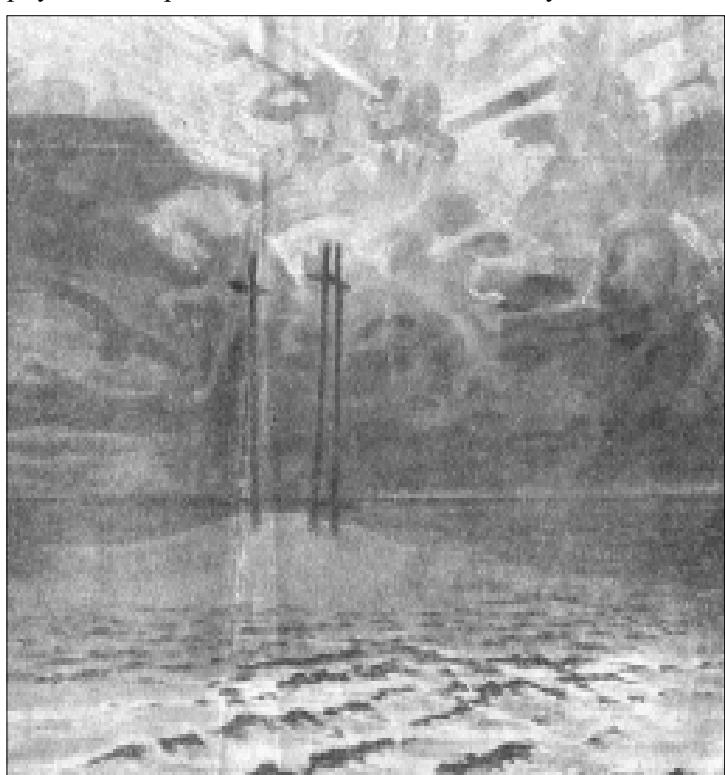
Шэсце і жах першай сусветной вайны мастак добра адчуў на сабе. Маёнтак у Круплянах быў разгромлены немцамі, таленавіты жывапісец стаў бежанцам. Ён узяў з сабою некалькі дзесяткаў карцін і прыехаў у Петраград, дзе ў Таварыстве падтрымкі мастацтваў наладзіў выставу сваіх прац. Пасля заканчэння выставы пераехаў у Москву. Тут у залах мастацкага салона на Вялікай Дзімітраўцы зноў арганізоўвае выставу сваіх карцін, якая зрабіла вялікае ўражанне на мастацкую грамадскасць Москвы. Перадавыя рускія мастакі В. Бяклемішав, І. Рэпін, В. Матэ і іншыя ўнеслі на разгляд Савета Расійскай Акадэміі мастацтваў прапанову аб наданні Казіміру Стаброўскому звання акадэміка жывапісу. Хоць творчасць нашага земляка ўжо мела вялікую папулярнасць, 16 чалавек прагаласавалі „за”, а 19, на жаль, — „супраць”.

Казімір Стаброўскі быў не толькі мастаком і педагогам, але і артыстам. Ён меў нават ступень артыста першай катэгорыі, выступаў на сцэнах многіх тэатраў.

Пражыў наш зямляк крыху больш за 50 гадоў. Памёр ад інфаркту ў 1929 г. Газета „Кур’ер Варшаўскі” 10 чэрвеня 1929 г. пісала: „Памёр вядомы чалавек, знакаміты артыст, энтузіаст усяго прыгожага, слынны арганізатор і філософ Казімір Стаброўскі. (...) Гэта быў чалавек вялікай працы”.

Казімір Стаброўскі працаваў шмат і пакінуў багатую спадчыну. На жаль, творы яго раскіданы па свеце. Сёння вельмі цяжка сказаць, праз колькі гадоў з'явіцца магчымасць наладзіць на яго радзіме — роднай Беларусі ці ў Наваградку — выставу ягоных карцін. Але верыцца ў гэта. Калі некаму пашанцу пабываць у мастацкіх музеях Польшчы, Германіі, Італіі, Расіі, вы сустэрненеся з карцінамі нашага славутага земляка Казіміра Стаброўскага. Яны прыцягнучы прыгожымі вісковымі краявідамі Беларусі, міфалагічнымі вобразамі, драмай і містыкай. За ўсім гэтым — глыбокія філософскія роздумы над мінулым і будучыніяй свайго Бацькаўшчыны.

Сяргей Чыгрын

ўдзельнічаў у гэтым паўстанні. Ён з'яўляўся камандзірам аднаго з паўстанцікіх атрадаў Каствуся Каліноўскага. Яго схапілі, пасадзілі ў клетку і вазілі па вулиці Слоніма, а пасля расстралілі.

Казімір Стаброўскі быў стрычечным братам Язэпа Стаброўскага.

Нарадзіўся Казімір Стаброўскі ў маёнтку Крупляны на Наваградчыне ў сям'і вайскоўца. Пасля заканчэння Белацтоцкага рэальнага вучылішча паступіў у Пецярбургскую Акадэмію мастацтваў. Вучыўся 7 гадоў з невялікім, але частымі перапынкамі. З-за хваробы вачэй прыезджаў дамоў, каб паддлячыцца. У апошнія гады вучобы займаўся ў майстэрні Ілы Рэпіна.

Пасля заканчэння Акадэміі мастацтваў К. Стаброўскі працягваў вучобу ў Акадэміі Жуліяна ў Парыжы.

У канцы 1894 г. вяртаецца на Наваградчыну, доўгі час тут жыве і працуе. Як ужо вядомы і вопытны мастак, ён удзельнічае ў мастацкіх выставах у Пецярбургу, Парыжы, Мюнхене, Венецыі. За карціну „Цішыня вёскі” ў 1900 г. на міжнароднай выставе ў Парыжы Казімір Стаброўскі атрымаў сярэбранны медаль. Яго карціна „Ля раз’езда” была набыта для музея ў Мюнхене, а другая — „Лазенкаўскі парк у Варшаве” — для Венецыянскай нацыянальнай галерэі.

У гэты час мастак пачынае працу над славутай серыяй 11 карцін „Шэсце навальніцы”. Казімір Стаброўскі адзначаў, што ўжо тады ён прадбачыў у сваіх карцінах першую сусветную вайну, якая прынясе шмат гора і бяды на беларускую зямлю.

Кожная з карцін серыі „Шэсце навальніцы” гэта самастойная „сімфонія” фарбаў. Уласцівая творчасці Казіміра Стаброўскага прыгожая і змястоўная сімволіка надае ім характар паэтычных твораў, у якіх змест пераважае над формай. Усяму цыклу, за выключэннем апошняй светлай і радаснай карціны, уласцівы змрочны, з прыщемкам тон, што таксама характэрна для твораў К. Стаброўскага.

Шэсце навальніцы... Над ціхімі беларускімі паліямі збіраюцца змрочныя хмари. Сонца скавалася, у хмараў заклубіліся злавесныя вобразы. Каму дадзена, бачыць у іх злосны пачатак. Ён прыняў форму дзікіх звяроў і пачвар. А да ўрагану, які нясеца над безабароннай і зморанай краінай, працягнуўся чысціці ўчэпістый кіпцюрастыя лапы. І з гучным карканнем ляціць чорныя груганы — прадвеснікі навальніцы і няшчасця.

Грымнуў пярун, і на магільных узгорках сталі блісконцымі чародзінамі маўклівія крыжы. Цэлы лес крыжкоў

Знявочаны, змораны сам твар беларускай зямлі. Высечаны старыя векавыя лісы. Толькі пні засталіся вакол, ды ўзвышаюцца тут і там маўклівія курганы. Пуста на зямлі. Але там, уверсе, пануе таемнае жыццё: людзі на каленях просяць у неба выратавання ад прыгнёту бязлітасных цёмных сіл. І ўзнімаецца блаславёны палец, і цёмныя курганы на апусцелай зямлі прыслухоўваюцца да малення і блаславення.

Зямля пакрылася снегам, сцішылася ад подыху смерці, над бязплоднымі мёртвымі раўнінамі пануе цемра і холад зімы. Маркотна ўзвышаюцца тры крыжы — помнікі брацкіх магіл. Але хутка ўжо світанне. У небе пачынае мільгацець першы прамень золаку, які іграе барвовым водбліскам на латах і збуруі таямнічых вершнікаў. Там, у засвятлелай вышыні, над разарванымі навальнічнымі хмарамі, крылатыя вершнікі іграюць на чатыры бакі свету абуджальны „гейнал” — песню, якую некалі выконвалі на світанні, каб разбудзіць войска. Над мёртвай ці можа толькі заснulай краінай ужо гучыць першы заклік да вызвалення. Прачнуща тыя, хто спаў, уваскроснуць мёртвія, і тысячы магутных віцязяў з крыламі на залатых латах панясяцца ў бітву з цёмнымі і злымі сі-

Па слядах мінулага

Страбля

Засяленне і гаспадарчое асваенне Падляшша ішло з трох напрамкаў. У выніку на поўдні пасяліліся рускія баяры, на поўначы — літоўска-рускія баяры, а на сутыку з Мазовіяй узікла змешаная паласа з польска-рускім насельніцтвам. Цягнулася яна ад Драгічына цераз Браньск, Сураж, Тыкоцін аж да Высокага-Мазавецкага. Уздоўж ракі Нарвы, разам з засяленнем тэрыторыі паміж мястэчкамі Нарвай і Тыкоцінам, узікалі праваслаўныя цэрквы.

Баярская вёскі гуртаваліся перш за ёсё вакол даўніх гарадоў, пры галоўных дарогах і рэках. Такімі гарадзішчамі былі Заячкі на правым баку Нарвы, а на левым — Плютычы і Страбля. У Страблі, распаложанай вышэй рачной даліны, захаваўся яшчэ сярэднявечны могільнік.

Раскопкі калія Плютыч давялі археолагаў да выясновы, што пясчанае ўзвышша пры рацэ сярод заліўных лугоў было зручным месцам для засялення ў розныя эпохі. А на грунтах вёскі Заячкі захаваўся насып вышынёю 1-1,25 м, у якім знайдзены былі вялікія каменныя пліты. Мабыць, гэта рэшткі фартыфікацыі, якая забяспечвала сувязь Суражу з Бельскам, якому той падлягаў.

Сураж заснаваны быў рускімі князьмі ў канцы XI стагоддзя. Вакол узікалі пасяленні баяраў, які абавязаны былі да ваяннай і дворскай службы. Паўставалі тут таксама сялянскія вёскі, напрыклад, Самулкі-Малыя (колішняя назва Сюлко), якія належалі бельскаму пробашчу, Лапіці (назва выводзіца ад абутку, пленага з лыка), Яцэвічы — колішніяе пасяленне каралеўскіх млынароў, якое згадваецца пад 1576 годам: *na rzece Strabli mlyn 1 placq z niego Jacewiczy*.

Кароль Зыгмунт I перадаў Страблю

свайму прыдворнаму лекару, які пабудаваў тут двор і абвёў яго італьянскім агародам. Чарговым уладальнікам Страблі быў візкі стольнік Адам Туроўскі, які толькі ў 1617 г. пабудаваў тут касцёл.

У Страблі знаходзіцца разбураны старажытны могільнік. Пробашч мясцовай каталіцкай парафіі ксёндз-канонік Ян Комос напісаў пра яго наступнае: *Na cmentarzu są też fragmenty bardzo starych ogrodzeń jeszcze z XV w. i szczątkowe pomniki. Cmentarz porośnięty starymi drzewami nie jest administrowany przez parafię, lecz od kilku lat znajduje się w gestii konserwatora zabytków. Stary cmentarz jest bardzo zniszczony, przypomina nekropolie po tamtej stronie granicy. Gdybyśmy z niego korzystali, wszystko wyglądałoby inaczej.* На знишчаным могільніку яшчэ ў 70-х гадах нашага стагоддзя на каменныя помніках можна было адчытаць рускія імёны. Можна меркаваць, што на могільніку існавала царква.

Пасля Брэсцкай уніі царква ў Страблі страціла апекуна і ў выніку папала ў руіну. Памяткай ад усходняга абраду засталася ікона, якая да сённяшняга дня знаходзіцца ў парафіяльным касцёле. Сама ікона Божай Маці, напісаная на ліпавай дошцы, паходзіць з XVI ст., а рыза — з XVIII ст. А вось апісанне іконы, зроблене рэстайлістамі помнікаў Марыяй Ортвайн: *Matka Boska w popiersiu zwrócona w prawo z pochyloną głową z dlonimi wzniesionymi w geście modlitwy. Postać okrywa czerwono-brązowy moforion, ozdobiony złotymi gwiazdkami i oblamowaniem. Tło ugrowo-zielonkawe z napisem cyrylicą w lewym narożniku MPOU. Ikona przykryta metalową sukienką z wydłużonym sercowatym wycięciem, w którym widoczna jest twarz i fragmenty twarzy postaci.*

Пазней Страбля стала ўласнасцю Куранецкіх з Куранца Ашмянскага павета герба „Багорыя”. У 1717 г. Міхал Куранецкі паstryгся ў манахі і да канца жыцця пад імем Марціяна знаходзіўся ў Супрасльскім манастыры. У 1725 г. перадаў ён манастыру страблеўскі ўладанні і касцёл. Ягоныя браты Казімір і Зыгмунт выступілі супраць гэтага рашэння і Супрасльскі манастыр заплатіў ім 1 тыс. злотых кампенсацыі. Уніяцкі мітропаліт і супрасльскі абат Лявон Кішка, каб прадухіліць далейшыя маёнткавыя спрэчкі, заключыў з Міхалам Куранецкім контракт на 85 тыс. зл. Дамова заключана была на прозвішча Лявона Кішкі, які ўладанні перадаў манастыру. У 1721 г. Лявон Кішка ацаніў маёнтак на 130 тыс. зл., адзначыўши, што з яго даходаў утрымліваща будуць трох манахі — два мясцовыя і адзін у Варшаве (манастыр меў рэзідэнцыю ў сталіцы).

А вось фрагмент гэтай дамовы: *Ja, Leon Kiszka, będący zdrów ciastem i duchem, przekazuję majątek Strabłę ze wszystkimi dochodami ze Strabelskimi dworami Leszniowskim i Bielodworskim i wsiami Lesznia, Łapcie, Muławicze ze Strabelskimi ogrodnikami i Bielodworskimi znajdującej się w województwie Podlaskiem według kontraktu na sumę 130 tys. zł. (...) Daruję tym aktem oo. archimandrytom Supraskim i moim następcom prawo patronatu nad Strabelskim kościołem oraz побudować Warszawską rezydencję.*

Супрасльскія манахі сталі жыць у Страблі — у двары Куранецкіх. У 1720 г. Лявон Кішка заплатіў ксяндзу Тамашу Лапінскаму 1 тыс. зл. за касцельную карчму з агаворкай, што ставіць карчму пры дворскай карчме забаранеца. У 1725 г. настаяцель манастыра Інакенцій Харкевіч прызнаў 579 зл. 22 гр. для трох манахau у сталіцы. Апрача гэтага архімандрит Харкевіч заплатіў ксяндзу Лапінскаму

4 тыс. зл. за даніну, якую атрымаў з вышэйпералічаных вёсак.

Пасля смерці Міхала Марціяна Куранецкага, ужо ў 1736 г. яго брат Зыгмунт Куранецкі патрабаваў вярнуць яму маёнтак. Справа апынулася ў судзе ў Браньску, аднак не была яна вырашана. Канстытуцыя Гродзенскага сейма ад 1726 г. забараніла набываць маёнткі духоўным асобам. Па гэтай прычыне ў 1759 г. маёнтак Страбля быў прададзены Юзафу Куранецкаму за 92 тыс. зл. Дамова была заключана перад Люблинскім tryбуналам і запісана ў Браньскай кнізе пад 1760 годам. Вырученыя гроши былі пазычаны Браніцкім на 7% гадавых, а забеспячэннем пазыкі быў маёнтак у Харошчы. Задоўжанасць цягнулася за Браніцкім да 1809 года.

Наследнік Браніцкіх, Патоцкі, у 1809 годзе заключыў дамову з сенатарам Тэйльсам. Задоўжанасць складала тады 7 974 руб. 60 кап. При продажы Патоцкія ўплацілі гэтую суму ў банк і манастыр мог карыстацца адсоткамі да 1842 г. Пасля гэтага тэрміну, на аснове новага распараджэння, гэтае капіталаўкладанне стала казённым. Такім чынам манастырская маёmacь у Страблі перастала існаваць.

Пасля смерці Міхала Куранецкага наследнікі прадалі Страблю Стажэнскім гербу „Ліс”. Мацей Маўрыцы Стажэнскі канчаткова выгнаў усходні абрад са свайго маёнтка. У генеральным візіце Страблеўскага прыхода ад 1773 г. напісана: *Do tey cerkwi należała wioska Doktorce do Starostwa Strabelskiego należąca, lecz za objęciem tego starostwa WJM Pan Starzyński do odmienienia obrządku z greckiego na rzymski pod karą cielenią przymusił i do kościoła Strabelskiego przyłączył roku 1768.*

Сёння жменька праваслаўных вернікаў са Страблі і наваколля карыстаецца царквой у Райску. (агс)

Крыштапова існавала!

Калі я ўпершыню пачаў ад старэйшых людзей, што пачатак сённяшняй Белавежы дала вёска Крыштапова, прыняў гэту вестку з найвялікшым здзіўленнем і недаверам. Я наогул добра зарыентаваны ў крыніцах адносна прошлага так Белавежы, як і Белавежскай пушчы, таму ведаў, што пра такую вёску нідзе нават і словам не ўпамінаеца. Аднак усё ж корпаўся, правяраючы даступныя мне матэрыялы з надзеяй, што можа дзесьці натраплю на гэтае названне. Безвынікова!

На тое, што такая вёска магла існаваць, паказвала назва ўрочышча на ўсходнім баку Белавежскай паляны. Яно менавіта і называецца *Крыштапово*. Мясцовыя старажылы сцвярджаюць, што вёска Крыштапова пачаткова знаходзілася на месцы сённяшніх пасяленняў Вайцяхоўка (Зладзеёўка) і Цэнтару. Яны распаложаны дакладна на ўсходнім мяжы ўрочышча *Крыштапово*. У 1710 г. Крыштапова пацярпела ад мору, шмат людзей памерла, а тыя, якія асталіся ў жывых, рашылі спаліць свае дамы, хлявы і клуні, ды перасяліцца ў іншыя месцы. Дзе канкрэтна, не вядома, але напэўна непадалёку і напэўна на Белавежскай паляне — Стачок. Мяне асабіста зацікавіла прозвішча Байко, якое насыці адзін з пераселеных крыштапоўцаў. Магчыма, гэта мой далёкі продак. Мой бацька, Міхал Байко (памёр у 1992 г.) меў свае карані менавіта ў месцах, дзе былі пераселены крыштапоўцы. У дадатак — да правядзення апошняй ліквідацыі цераспалосіцы меў ён сваю зямлю ва ўрочышчы *Крыштапово*. Ад яго вяля дарога на ўсход, у мясцовасць Чадзель.

На юць Шпаковічамі) у Крыштапова на забавы. Вёска — па словах дзеда — знаходзілася недзе ў ваколіцы сённяшняй пякарні. У сваю часу Міхал Рубэль пекаў разаў міні інфармацыю, якую пачаў ад свайго бацькі Паўла, якому расказаў ягоны бацька, Васіль Рубэль (жыў у гадах 1858-1936). Крыштапова мела 8 участкаў неўраджайнай зямлі, а жыхары вёскі цярпелі ад галечы. Таму жыхары Крыштапова Рубэль, Шэхалевіч і Байко прасілі старасту, каб дазволіў ім перасяліцца на Стачок, бо нават „не маюць муکі на зацірку”. Такі дазвол быў дадзены і пасля 1840 г. началі яны будавацца на новых месцах. Крыштапоўцы атрымалі тут таксама 8 участкаў зямлі, на поўнач ад вёскі. Свае дамы пабудавалі пры сённяшніх вуліцах ген. А. Вашкевіча, бліжэй Завулка бортнікаў. Дамы размяшчаліся на паўднёвым баку, а гаспадарчы будынкі на паўночным. Міхал Рубэль успомніў яшчэ пра царкоўку ў Крыштапове. Знаходзілася яна на ўзгорку, на ўчастку жыхара Мінко.

На падставе гэтых інфармацый можна зрабіць вывад, што Крыштапова пачаткова знаходзілася недзе да паловы XIX ст. Яго жыхары „падмацавалі” іншую вёску на Белавежскай паляне — Стачок. Мяне асабіста зацікавіла прозвішча Байко, якое насыці адзін з пераселеных крыштапоўцаў. Магчыма, гэта мой далёкі продак. Мой бацька, Міхал Байко (памёр у 1992 г.) меў свае карані менавіта ў месцах, дзе былі пераселены крыштапоўцы. У дадатак — да правядзення апошняй ліквідацыі цераспалосіцы меў ён сваю зямлю ва ўрочышчы *Крыштапово*.

На падставе гэтых інфармацый можна зрабіць вывад, што Крыштапова пачаткова знаходзілася недзе да паловы XIX ст. Яго жыхары „падмацавалі” іншую вёску на Белавежскай паляне — Стачок. Мяне асабіста зацікавіла прозвішча Байко, якое насыці адзін з пераселеных крыштапоўцаў. Магчыма, гэта мой далёкі продак. Мой бацька, Міхал Байко (памёр у 1992 г.) меў свае карані менавіта ў месцах, дзе былі пераселены крыштапоўцы. У дадатак — да правядзення апошняй ліквідацыі цераспалосіцы меў ён сваю зямлю ва ўрочышчы *Крыштапово*.

Улетку мінулага года зацікавіла мя-

На карце абазначаны таксама вёскі Застава, Падаляны і Стачок. Нейкае пасяленне знаходзіцца таксама навокол месца, дзе сёння красуецца найстарэйшы будынак у Белавежы, збудаваны ў 1845 г. Можна дагледзецца і вёсачкі Стрэльцы (сённяшнія Шпаковічы), якія ўжо тады падцягваліся пад Стачок.

Загадкай астаецца, чаму землямер Палхойскі не нанёс вёскі Крыштапова на выкананую сабой у 1784 г. карту Белавежскай паляны? Яна ж тады мусіла існаваць! Ці лічылася „пазаштатнай”? Магчыма і тое, што вёска афіцыйна падцягвалася пад назыву „Белавежа”. Гэта ж называецца каралеўскі палянічы двор, пра які ведаем, што існаваў на Белавежскай паляне ўжо ў 1639 г. Пры ім узімку і вёска, для нясення яе жыхарамі паслуг для двора. Гэты двор знаходзіўся ў ваколіцы сённяшняга касцёла, значыць, непадалёк вёскі. Наступны каралеўскі палянічы двор (Аўгуста III) быў пабудаваны ў процілеглым баку Белавежскай паляны. Ці ўдасца натрапіць на матэрыялы, якія дазволяюць канчатковыя высьветліць і гэтую справу?

Пётр Байко

Бежанства ў Сібір

[1 ♂ працяг]

цы. Аднойчы на лёдзе Іртыша падчас бойкі адзін татарскі хлапчук кінуш вострую піку на майго бацьку, якая ўгадзіла амаль каля самага вока і мала бра-
кала да трагеды.

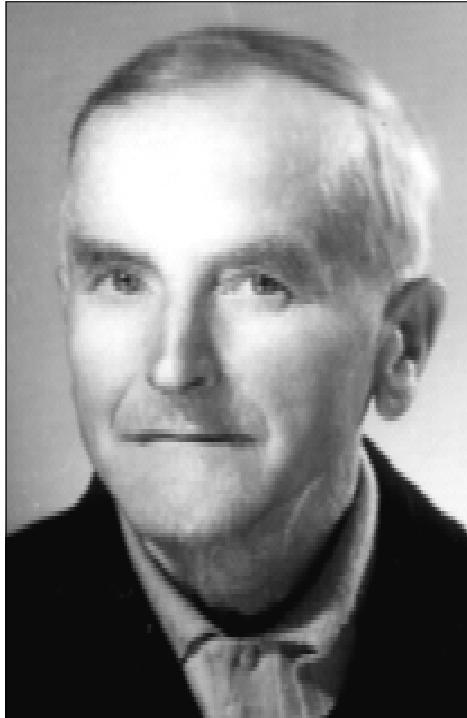
У горадзе таксама было многа аўст-
рыскіх ваяннапалонных, якія не хаце-
лі ваяваць з рускім, якіх шанавалі лю-
дзі і гарадскія ўлады і яны не адчувалі
ніякай крыўды. И аднойчы мая бабуля Агафія пазнаёмілася з адным прыго-
жым і стройным палонным, Дзмітрыем Шулем, і скора яны павянячаліся. Быў ён добрым чалавекам, адукаўаным (да-
сканала валодаў нямецкай мовай) і гаспадарлівым, і быў верны нашай сям'і аж да смерці; памёр ён у Дубічах-Царкоўных у 1952 годзе.

Як кажуць, у кожным статку зной-
дзеца паршывая авечка; і так было ў прытулку. Загадчыцай там была зда-
ровая ўдава Яўдокія Старадубцева, у якой была дачка-гімназістка Ліза, якая сваю маці называла мам. Тая Яўдокія была вельмі скупая, крыўдзіла дзетак, абрацала іх, тавары грузіла ў падвал і штовечар рабіла гульбішчы з афіцэр-
мі тамашняга гарнізона. Калі пачула яна скаргі дзетак, тады наогул гаварыла ім: *Вам толькі жратва да сратъ. Не шкада-
вала ім паесці толькі тады, калі на мясе,
сыры ці масле паяўляліся чарвякі. Мела яна парабка Мішу, старэйшага кавале-
ра з нейкім псіхічным бракам, які ўсё ве-
даў пра яе махлярствы і калі яны адной-
чы пасварыліся паміж сабою, той пай-
шоў у чэка (Калчака тады ўжо там не бы-
ло) са скаргай на сваю дабрадзейку. Усе бачылі, як чэкісты выносілі з падвала прытулку рознае добро, украдзеное за-
гадчыцай дзеткам. Чым гэта закончылася — мая сям'я не ведала, бо была ўжо вясна 1922 года і бежанцы рыхтаваліся да вяртання на радзіму.*

Трэба адзначыць, што да бежанцаў мелі спагаду і царская ўлада, і Калчак, і бальшавікі. Але, як гаворыцца, усюды добра, але дома найлепш, і таму вясною 1922 года мая сям'я і Трахім падаліся да-
моў. На заход ад Урала бушаваў голад,

але неяк за некалькі месяцаў дабраліся дамоў на ўсё голае — ні двара, ні кала. И щасце, што бабулька мела ўжо добра-
гага мужа, а дзеткі спагадлівага айчы-
ма; а гэта вялікая справа.

Калі мая бабуля была яшчэ ў Омску, адны багатыя бяздзетныя людзі хацелі ўсынавіць наймалодшага Ваню і мая бабуля, а яго маці, згадзілася на тое. Яны забралі дзіця да сябе і ён жыў там, як у Бога за дзвярамі. Трывала гэта

Уладзімір Панфілюк — бацька аўтара.

вельмі коратка, бо мацярынскае сэрца не вытрымала і мая бабулька пайшла да гэтых паноў. Гаспадароў не было дома, а Ваня задаволены гуляў у хаце, як у царскім двары, цацкамі, а служанка няспынна даглядала ўсыноўлене сваімі дабрадзеямі дзіця. Ёй па нейкай прычыне спатрэбілася на хвіліну адышці і яна папрасіла наведальніцу, каб тая наглянула за малышом. А бабулька таго і чакала — ухапіла свайго сынка Ваню на рукі і драла ў прытулак. Увечары тыя паны прыехалі да бабулькі і з сумам сказали: *Жаль тебя, беженка, бо иначе мы научили б...*

Вярнуўшыся з бежанства адна бяда другую бяду хапала. Голад, ні вонтраткі, ні абутку і прыйшлося дзеткам жа-
раваць па вёсках. И добра, калі дзве-тры бульбіны маглі прынесці дамоў, а пра хлеб і мовы не было; ён быў даражай золата. У багатых вёсках на поўначы не было магчымасці нешта выжабраваць, перад носам закрывалі дзвёры, або пра-
ганялі. Мала лепшыя людзі і ў Тафілаўцах. Найлепшыя людзі ў прыпушчан-
скіх вёсках на поўдні і ўсходзе — там, дзе бедна жылі і адтуль найбольш мож-
на было раздабыць харчоў. Мой баць-
ка Валодзя з братам Мяфодзіем наня-
ліся пасвіць свіні ў Дубічах-Царкоў-
ных за цану трох пудоў жыта за цэлае
лета і восень. Тады бацька даведаўся,
хто які ёсць і пераканаўся, што багаты
не таварыш беднаму, бо пастушкі па
чарзе харчаваліся ў жыхароў вёскі.
А пасвіць свіні, гэта найгоршая рабо-
та — гэта не быдла ці авечкі; так не адзін
раз гаварыў мой пакойны бацька.

Калі вярнуліся з далёкага бежанства, вядомы беларускі змагар з Дубіч-Цар-
коўных Андрэй Тамашук, сын Тараса, ужо хаваўся ад паліцыі. Належаў ён да нейкай беларускай арганізацыі, якую падтрымоваў літоўскі ўрад. Бацька згадваў, што асабіста ніколі не давяло-
ся яму бачыць таго чалавека, аднак ча-
самі падвечар можно было пачуць за вё-
скай некалькі выстралаў з рэвалвера.
Гэта Андрэй так бавіўся, але скора яго злавілі ў нейкай вёсцы пад Беластокам;
здрадзіў і выдаў яго солтыс польскай
нацыянальнасці. У судзе Андрэй адваж-
на, а нават з іроніяй адносіўся да суд-
дзяў. Але калі давялося яму стаць над
магільнай ямай перад экзекуцыйным
узводам, ён раскайаўся і напісаў пакаян-
нае пісьмо да свайго бацькі Тараса,
у якім прасіў прабачэння, бо кожны
бандытизм прыносіць адну толькі гань-
бу і пагарду да чалавека, і што ён шка-
дзе сваіх учынкаў. Пісьмо тое захоўвае-
ся сям'я Андрэевага брата Агафона, якая
жыве ў Гайнайцы.

Час ляцеў і дзецеi з бежанства раслі, усе былі прыгожы і дужыя і кожны меў
залатыя руکі. Усе мае дзядзькі былі май-
страмі, столярамі, у тым ліку і мой баць-
ка. Усіх іх звалі Лярчышынамі (ад імені
майго першага дзеда Лярка). А мяне
завуць Шулуў Коля (ад прозвішча май-
го другога дзеда Шуля).

Трахім Панфілюк, бачыўшы сана-
цыйны парадак і пагарду да беларусаў з
боку ўлады, скора стаў цвёрдым камуністам і за гэта адсядзеў трэх гады
цяжкай санацыйнай турмы ў 1927-30 гадах;
у турме ён добра вывучыў беларус-
скую мову: граматыку і літаратуру.
Пасля, у 1935 годзе, і мой дзядзька Мя-
фодзій быў арыштаваны паліцыяй за
камуністычную дзеянісць і таксама ад-
сядзеў трэх гады цяжкай турмы і атры-
маў „воўчы белет”. У час другай сусвет-

най вайны ўсе мае дзядзькі і бацька былі партызанскімі сувязнымі. Калі вайна закончылася, усе дзядзькі (акрамя Мя-
фодзія, які загінуў у дэсанце „Дальні”,
пра што калісь пісаў А. Амільянович)
выехалі ў Савецкі Саюз на пастаяннае
жыхарства; адзін толькі мой бацька астаўся дома. И Трахім з сям'ёю астаў-
ся, працаўшы настаўнікам — навучаў мя-
не роднай мове.

Аднойчы, у семідзесятых гадах, мой
бацька, якому бежанства не выходзіла
з галавы, напісаў вялікае пісьмо на ру-
скай мове і паслаў на адрес камітэта

Трахім Панфілюк.

КПСС у Омску, не ведаючы, па якой ву-
ліцы знаходзіцца тая установа. У пісь-
ме тым мой бацька абшырна апісаў пра
сваё знаходжанне ў Омску, напісаў наз-
ву прытулка, пералічыў многія вуліцы,
назваў знаёмых ды загадчыцу і прасіў,
каб хто знаёмы, які з ім вучыўся, ад-
лікніцца. И паверце — у партыі былі
сумленныя людзі, бо пісьмо не прапала,
а было надрукавана ў „Омской правде”. И скора адзвалася Ліза, дачка
загадчыцы прытулка і ўсіх відавочна
пісала: цалую цябе, дарагі Валодзя,
і помню тваю пабытку ў прытулку
і школе. Пісала, што яна ўрач на пенсіі
і мае ўжо 85 гадоў, а маці яе, Яўдокія
Стараубцева, памерла ў 1954 годзе ад
старасці; значыць чэка нічога ёй не зра-
біла. Прислала яшчэ здымак будынка
притулка (пасля яго разбурылі). Напі-
сала і другая вучаніца з Омска і бацька
з імі некалькі гадоў перапісваўся і меў
нават задуму паехаць у гості ў Омск, ад-
нак ваеннае становішча ў Польшчы,
уведзенае 13 снежня 1981 года, разбу-
рыла гэтыя планы і сувязь парвалася
назад. Няма ўжо ў жывых майго
бацькі і напэўна ягонія омскія сяброў-
кі таксама паўміралі.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Нататкі з жыцця і побыту беларуса

У газеце „Гродненские губернские ведомости” № 25 за 1.07.1905 г. была змешчана характеристика для пачатку XX ст. інфармацыя, якая яскрава адлюстроўвала адносіны г.зв. адукаўаных асоб да простага беларускага люду. Часцей за ўсё гэтым „адукаўанымі асобамі” былі расейскія чыноўнікі, альбо мясцовыя зруспікаваныя інтэлігенты. Як узор адсталасці і невуцтва беларуса падаеца наступны факт.

17 чэрвеня 1905 г. прыблізна ў 6 гадзін вечара ў вёсцы Ласінка Ласінскай воласці Бельскага ўезда ад маланкі загарэлася хата селяніна Іванюка. На месцы пажару збегліся людзі, але нічога не рабілі, паколькі адзін з мясцовых старых рашучуя выступіў супраць гашэння палаючай хаты, сцвярджаючы, што пажар ад маланкі можна пагасіць толькі аўсянай саломай, змочанай у сыраквашы, якою трэба кропіць агонь, інакш маланка ўдарыць у хату кожнага, хто на „такі агонь” плясне вадой.

Трэба адзначыць, — піша далей ана-
міны аўтар нататкі, — што сярод беларусаў жыве легенда, паводле якой гэты спосаб гашэння пажару нібыта ўка-
заны святым апосталам Паўлом як вы-
ключна магчымы пры пажарах ад ма-

ланкі. Нягледзячы на тое, што хата Іванюка сталася набыткам полымя і што суседнім пабудовам пагражала знішчэнне, сяляне толькі рукамі разводзілі, пакуль на месца пажару не прыбеглі сыны мясцовага святара, гімназісты апошніх класаў. Яны хутка пачалі гасіць пажар і разумнымі распараджэннямі яго лакалізавалі. За іхным прыкладам пайшли і сяляне, хаты яны не пазбавіліся боязі за наступствы сваіх дзеянняў.

З гэтага бачна, — канчае анаміны аўтар нататкі, — у якім цемрашальстве жыве наш беларус, усведамляючы, што бяздзейнасць на пажарах вядзе да страшных страт, але ён стаіць бездапаможна, пакорліва прадстаўляючы свой лёс агню толькі таму, што нейкі стары выступіў супраць гашэння з-за забабонаў. На гэты раз стары быў пакараны. Земскі начальнік зняволіў яго за супрацьдзеянне ўладам пры гашэнні пажару.

Мінула амаль сто гадоў і сённяшнія навукоўцы („адукаўаныя асобы”), якія вывучаюць духоўную і традыцыйную культуру амаль усіх славянскіх народаў сцвярджаюць, што менавіта беларускі матэрыял дае найбольшую колькасць інфармацый для яе познання.

Генадзь Семянчук

Кніга пра бежанства

Рэдакцыя „Нівы” пачала працу над калектыўнай кнігай „Бежанства”. У ёй будучы змешчаны ўспаміны жыхароў сённяшняй Беласточчыны, якія ў 1915 годзе пакінулі месца свайго жыхарства і падаліся ў глыб Расіі. У кнігу ўвойдуць лепшыя тэксты, друкаваныя на старонках нашага тыднёвіка, і непублікованыя матэрыялы, сабраныя журналістамі і карэспандэнтамі. Яшчэ існуе магчымасць сабраць бежанскія ўспаміны, калі не непасрэдных удзельнікаў гэтага трагічнага перыяду, дык іх дзяцей, якія не раз чулі расказы сваіх блізкіх пра жудасці бежанскага лёсу.

Звяртаемся да нашых чытачоў з заклікам пасадзейніцаў выхаду кнігі. Просьмі прысылаць у рэдакцыю ўспаміны бежанцаў і фатаграфіі гэтага перыяду (пасля выкарыстання будуць яны вернуты ўладальнікам) або паведамляць нам адрасы асоб, якія могуць расказаць пра пабытку ў Расіі, а нашы журналісты наведаюць іх і запішуть іхнія аповеды.

Кнігу „Бежанства” плануем выдаць пад канец першага падзеня 2000 года, таму матэрыялы просім дасылаць да канца студзеня гэтага года.

Рэдакцыя

Чыгуначная ліхаманка

Спартрэбліася мне паехаць у Беласток у сераду, 29 снежня 1999 года. На станцыю зайшоў я 20 мінут да ад'езду поезда. Састаў цягніка стаяў у перонах але... без лакаматыва.

Калі зайшоў у вагон, дык думаў, што ліхаманкі набавіўся. Зуб на зуб не падаў. З усіх бакоў холадам цягнула.

Падчапілі лакаматыв. Цягнік адправіўся згодна з раскладам язды. Праз гадзіну падарожжа я не змог сагрець душы. Змерзлымі нагамі барабаніў быццам танцор у танцы. Так было да Бельска-Падляскага. Пасля пайшоў „нейкі дух” па вагоне. Пачало дзеяніцаць асяпленне. Калі я спрабаваў высветліць прычыну недагрэлага поезда, дык кіраунічка растлумачыла мне, што сапсаўся лакаматыв і трэба было яго ў Чаромсе замяніць. Аднак зараз прыбавіла: „Не было б таго, каб падставілі саг-

рэты поезд, які прыйшоў з Гайнаўкі ў 804”. А, вядома, што выцягнуты са станцыі халодны цягнік патрабуе часу для асяплення...

Гэта не першае такое здарэнне. Недагрэтым цягніком прыйшлося мне ехаць і 10 снежня мінулага года. Ці нельга паўплываць на тое, каб пасажыры ўжо ў Чаромсе займалі месца ў цёплым вагоне? А мо працаўнікі дзяржаўнай чыгункі да чарапашага тэмпа надумалі дабавіць халодны поезд, каб гэтым самым адштурхнуць кліентаў і канчаткова вырашыць праблему нерэнтабельнай лініі Чаромха — Беласток? Мне здаецца, што наступіў час, каб з пашанай ставіцца да грамадства. А калі камусыці там захочацца знарок пасаваць нервы людзям, дык на такіх таксама павінна знайсціся лякарства.

Уладзімір СІДАРУК

Чысцейшая Нараўка

У Старым Ляўкове (Нараўчанская гміна) аддалі ў карыстанне новую межанічна-білагічную ачышчальню сцёкай. Зможа яна ачысціць 150 кубаметраў сцёкай у суткі. Праектавала яе беластоцкае прадпрыемства „Інком”, а пабудавала вытворча-пастлуговое прадпрыемства „Дальба” таксама з Беластока.

Новай ачышчальні карыстаюцца жыхары Старога Ляўкова і Новага Ляўкова, тамашняя керамічная фабрика ды жыхары фабрычных жылых будынкаў. Пакуль што да ачышчальні падключач-

ны толькі 76 карыстальнікаў. У далейшым будуць падключаны навакольныя вёскі, між іншым Падляўкові і Ахрымы.

Дзякуючы новай інвестыцыі значна чысцейшай будзе вада ў пушчанской рэчцы Нараўцы, на правым беразе якой знаходзіцца ачышчальня.

Будавалі ачышчальню больш года і каштавала яна каля 2 мільёнаў золотых. Гроши на яе дала м.інш. Гмінная управа ў Нараўцы, Ваяводскі фонд аховы асяроддзя ў Беластоку ды Прадпрыемства будаўнічай керамікі ў Старым Ляўкове.

Тэкст і фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Што гавораць лічбы?

Гміна Нарва налічвае 4 893 асобы. Найбольшыя вёскі гэта: Нарва (пражываюць тут 1 552 чалавекі), Трасцянка — 291, Ласінка — 254, Тыневічы-Вялікія — 228 і Крывец — 198 асоб.

У 1999 годзе ў Нарваўскай гміне нарадзілася 39 дзяцей, пажанілася семнаццаць пар (найбольш вяселля было ў лютым, верасні і кастрычніку) ды памерлі 73 асобы.

Нованараджаным дзецям бацькі давалі імёны, між іншым, Лукаш і Давід ды Магдаліна, Эліза і Наталя.

У 1999 годзе 50-гадзін шлюбнага сужыцца святкавала шаснаццаць пар.

Найстарэйшымі жыхарамі гміны з'яўляюцца 96-гадовыя Антон Пороц з Кутавой, Юльян Паскробка з Нарвы і Мар'я Сільвяструк з Крывеца.

(гай)

Кроў — жыватворнае лякарства

У канцы мінулага года былі ўручаны адрозні з Гайнаўскага павета: Яну Ролі, Яну Карпюку, Эдыше Пракапюк, Мар'юшу Нічыпаруку, Яраславу Кавальчыкі, Пятру Пракапюку і Віктару Казлоўскому. Атрымалі яны таксама рэчавыя ўзнагароды бурмістра Гайнаўкі Анатоля Ахрыцюка.

Падчас сустэречы з донарамі з Гайнаўскімі былі прысутныя: намеснік старшыні Акруговага прайсця ПЧК — збігнеў Непакайчыцкі, кіраўнік Гайнаўскага пункту донарства — Віктар Сахарчук і старшыня Раённага прайсця ПЧК у Гайнаўцы — Марыя Зданоўская.

(яц)

Niva

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Міранович.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялыніцк, 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2000 r. upływa 5 marca 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,60 zł, a kwartalnie — 33,80 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,50 (kwartalnie — 45,50) pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmuję Rada Programowa Tygodnika „Niva”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Для Белавежскай пущы

Зборка элементаў канструкцыі вышки.

На тэрыторыі Белавежскага нацыянальнага парку, ва ўрочышчы Цупрык, у 221 аддзеле фірма „BUDOWNICZY SIM” з Грабаўца Дубіцкай гміны пабудавала чарговую драўляную ландшафтную вышку. Папярэдняя была ўстаноўлена паблізу вадасховішча Семяноўка, апошня — на ўзгорку на левым беразе ракі Нараўкі. З вышыні 10 метраў можна на ёй любавацца казачным ландшафтом даліны Нараўкі. Растуць там магутныя дубы — сведкі пушчанской мінулага. Побач вышкі, на ўзбочыне ўзгорка знаходзіцца начная стаянка пушчанской жывёлы, ніжэй — вадапой. Усё гэта можна паглядзець з завершанай дахам пляцоўкі на вежы. Гэтым аб'ектам пакарыстацца турысты, арнітолагі і даследчыкі першабытнай прыроды.

Тое, што я пабачыў на будаўнічай

пляцоўцы, у нічым не напамінае мінулага. У фірме Сяргея Нічыпарука праца вельмі добра арганізаваная. Вакол пануе беззаганны парадак, пляцоўка асветлена пры дапамозе электраагрегата. Выкананыя з сасновага дрэва элементы канструкцыі ідэальна пасавалі да раней падрыхтаванай бетоннай падставы. Кран паставіў канструкцыю вышки на сваі месцы без замінкі.

Фірма „BUDOWNICZY SIM” — сур'ёзнае будаўнічае прадпрыемства, якое спецыялізуецца ў будове драўляных аб'ектаў, рэстаўрацыі архітэктурных помнікаў, добраўпарадкаванні плошчаў і памяшканняў. Задаволенасць кліентаў і шмат заказаў — добры прағноз для работнікаў фімы.

Уладзіслаў ЗАВАДСКІ
Фота аўтара

Расце трава, бегае лама. Што можа абазначаць мой сон?

ВЕРАНІКА

Вераніка! Скажу адразу: твой сон суп'ярэчлівы. Табе сняцца адначасова кветкі, веснавое надвор'е і... зверы. На першы погляд можна было б зрабіць вывад, што ў твоім зялёны, уквечаны агародчык заглянуў нядобрыя людзі. Ну, так. Але пры чым тут твой шэф?! Ага, магчыма, што кветкі цвітуць сапраўды не ў тваім, а ў яго агародчыку ды і зверы ягоныя. Бачыш жа, сам ён прызнаўся, што лама ягоныя, а яшчэ ж ведаў, што па мікрапаёне бегае страус.

Ды можа будуць у цябе нейкія праблемы з шэфам... У тых добрых справах, пра якія гавораць кветкі, дрэвы і зелень (задавальненне, надзея) могуць паявіца нейкія трэшчыны: бо звяроў розных у сне бачыць — трапіць у кепскі круг людзей, быць у небяспекі. Гэта небяспека можа прыйсці з боку начальства, дык раю табе быць асцярожнай, прыгледзецца да сітуацыі.

Тое, што ты хацела здаваць экзамен твайму шэфу, але ў галаве была пустка, можа абазначаць, што начальству перашкаджае твая слава.

АСТРОН

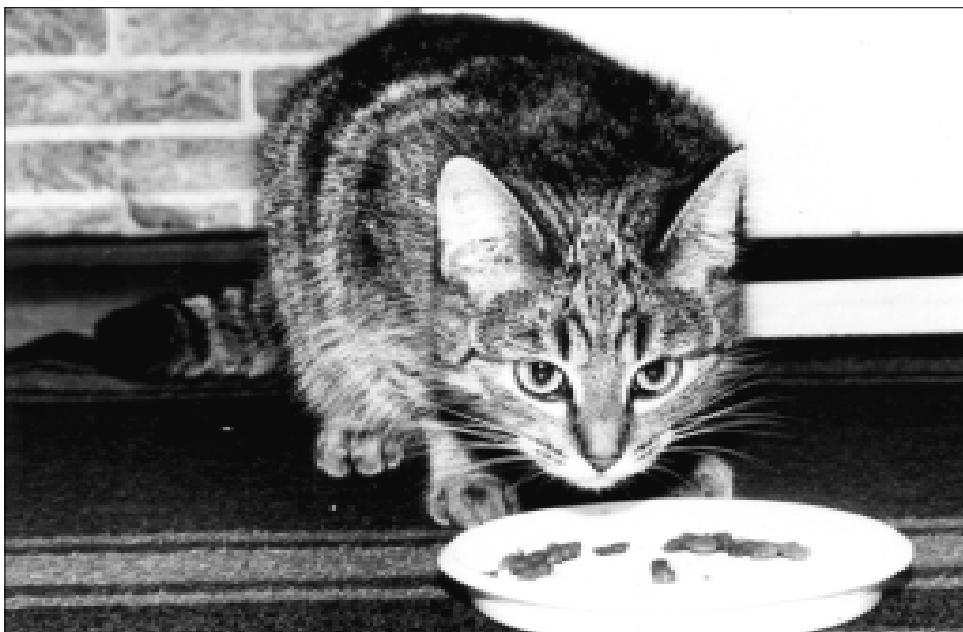
нія радкі ў арыгінальным варыніце павінны гучыць наступным чынам:

„Што больш не адкрыць, яшчэ мы не ведалі.

Пайшлі заняліся сваёю бядой”.

РЭДАКЦЫЯ

Ніўка

Фота Міхала МІНЦЭВІЧА

Фрашкі пра нашых

Якій куонь е, кажды бачыт

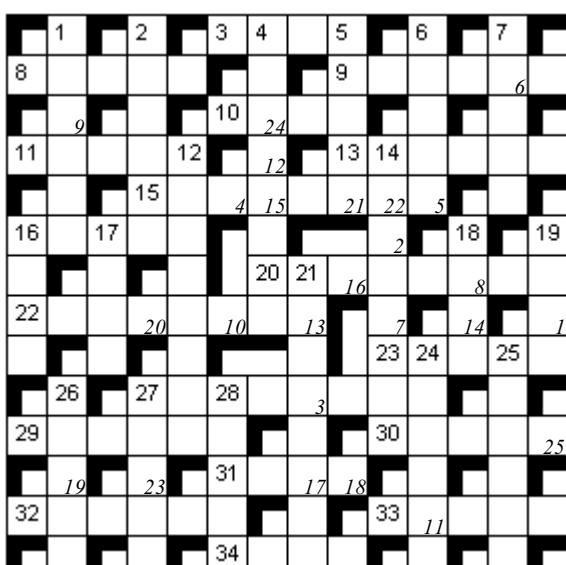
Свайго каня не пазнаў,
Калі бацька гнай на пашу.
Рэчаіснасць распазнаў,
Усю славянскую, усю **НАШУ**.

Татко гаварыў: „Дурны!”
Ну, не ўдаўся яму Уладзік.
Выдаў жа тоўстыя тамы.
Прачытаеш — то аж упадзеш.

Мо адразу ты не ўмрэш,
Але ціск табе падскочыць,
Бо скуль грошай набярэш
На пярдолы праста ў очы?

Вандал АРЛЯНСКИ

Крыжаванка

Гарызантальна: 3. разнавіднасць са-
зана, 8. вадкасць для кансервавання пра-
дуктаў, 9. Хачатур, армянскі пісьменнік

(1805-48), 10. ізраільскі цар, першы па-
мазанец прарока Самуіла, 11. гандлёвая

палатка, 13. кіраўнік гаспадаркі ў пан-
скім маёнтку, 15. Грыгорый, славуны ра-
сіскі манах (1872-1916), 16. падпарад-
кованая асоба, 20. перапончатакрылае

насякомае з дзвіумі парамі празрыстых
сеткаў крылаў, 22. аблленая высока-
яканская каляровая ганчарная гліна,

23. амерыканскія зямельнае ўладанне,
27. імкненца выслужыцца перад кім-не-
будзь, 29. накіраванасць зроку на каго-

не будзь, 30. таможня, 31. вялікая драпеж-
ная неядавітая змяя трапічных краін,
32. наседжанае без зародка яйцо, 33. час-

ма стаячымі шышкамі, 28. драпежны
пяночнаамерыканскі звярок з каштоў-
ным футрам.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары
з пазначаных курсівам палёў. Сярод чы-
тачоў, якія на працягу месяца прышлюць
у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуць
разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 49 нумара
Гарызантальна: міміка, Лусака, Лі-

пецк, Мары, клас, Цыранкевіч, рана,
кара, „Аберон”, арамат, даклад.

Вертыкальна: Місіма, Калі, Луцк,
калаг, Петэнкофер, рыцына, клічка,
разгар, распад, абат, Онда.

Рашэнне: Адам Міцкевіч.
Кніжныя ўзнагароды высылаем **На-
таліі Герасімюк** з Гайнаўкі і **Лукашу
Пацэвічу** з Беластока.

Выйгрыш з „Астрай”

Тэлефонны званок з новенькага апа-
рату сарваў Зюніка на роўня ногі.
А хто ж гэта так рана тарабаніць, спаць
не дае! У такую пару! Падаў ужо Зюня
карой, банкі з малаком выставіў на ву-
ліцу (сёння чарга везі малако ў злеў-
нію суседу Мішку), управіўся, а сам на
хвілінку прылёт: штосьці ў касцях ло-
міць, ці не на адпігу ідзе? Ды толькі во-
чы прыплюшчыў, а тут на табе!

— Пан Юзаф Калодка? — зацікуаў
мілагучны галасок у трубцы.

— Але. Чаго??

— Турбуе вас з мілай весткай фірма
„Астра” з Варшавы! Вы ў нашым кон-
курсе выйграў прэмію і аўтаматычную
пральную машыну! Мы вельмі рады ра-
зам з вами!

— А на халеру мне яна. Я ж маю зу-
сім яшчэ новую.

— У такім выпадку можам памяняць
узнагароду на штосьці іншае, не менш
каштоўнае. І прэмія...

— Э-э-э...

— А тэлевізар у вас ёсьць з відэамаг-
нітафонам? Хатняе кіно вам запрапа-
нуем...

— Е ў мяне тэлевізар, і відэа е. А што
гэта за конкурс, пра які гаворыце? Я ні-
дзе не прымай удзелу, нічога не высы-
лаў?..

— Пан, пане Калодка, апынуўся
у спіску ўзнагароджаных, састаўленым
нашым камп’ютэрам, як адзіны пера-
можца на ўсю паўночна-ўсходнюю
Польшчу! Праўда, цудоўна?! Ну, а ка-
лі не тэлевізар, дык можам замяніць на
італьянскі аўтадэглазіяльны хала-
дзільнік...

— Ну, ёсьць у мяне і халадзільнік, абы
толькі поўны быў... И ўсё іншае ёсьць, не
дурыце мне галаву.

— Тады ўручым вам грашовы экві-
валент за ту ўзнагароду, плюс прэмія —
30 тысяч новых злотых. Будзе-
це дома 14 студзеня? А 11 гадзін? Чакайце!
У ваш дом завітае прадстаўні-
цтва нашае фірмы, каб уручыць узna-
гароду. Ці вы не былі б супраць, каб
ваша каляровае фота, як пераможцы
конкурсу, знайшлося ў нашым рэклам-
ным буклете?

— Э-э-э, е харошыя за мяне! Не трэ-
ба мне ніякай рэкламы! А 14 студзеня
буду я ў Беластоку на судзе, як сведка
выступаю. Мусова.

— Даў тады, калі ласка, праз ты-
дзень. Раз-два-тры.... сем... Гэта будзе
21 студзеня.

— Ну, добра. Калі ўжо так вам трэ-
ба... Гэ, гроши самі лезуць у кішэнь...
А падатку колькі трэба будзе заплаціць
ад тae прэміі?

— Ой, ні грошика. Фірма „Астра” са-
ма ўжо разлічылася з дзяржавай. Ага,
пакуль нічога не кажыце ні сям’і, ні зна-
ёмым — вось будзе сюрприз, калі ў ва-
шэ вёску прыеедзе фірма „Астра”!

Паехаў Зюня 14 студзеня, у пятніцу,
у Беласток, сведчыць за справядлівасць.
Рады з выйгранай справы, падбадзёра-
ны вясёлай думкай пра выйгрыш, вяр-
таўся аўтобусам дахаты.

А ў хаце — ні тэлевізара, ні пралькі,
ні халадзільніка... І шмат чаго яшчэ ня-
ма!!! І кніжачкі ашчадныя прапалі!
Добра, што Зюня хоць дакументы ўзяў
з сабою ў Беласток, бо ў судзе былі па-
трэбныя.

Фірма „Астра” сапраўды ўмее аш-
часлівіць, і то не аднаго Зюню на ўсю
паўночна-ўсходнюю частку нашае
краіны!

Вандал АРЛЯНСКИ

Куды віруем?

Настрашыла

Гаварыла баба дзеду:
Я да Клінтана падаю.
Ты, як цар Барыс, абвяй,
Даўно з мною не гуляў.

Ну і едзь, такія бяды! —
Кажа дзед шчэ малады.
Дзяబёлай ты. Масці пікі.
У поцемку — дублет Манікі.

Сідар МАКАЦЁР

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

***

Сустракающа два знаёмыя.

— Што чуваць у цябе?

— Мая жонка мела аўтамабільны вы-
падак, моцна пакалечылася і зрабілі ёй
пластычную аперацию.

— Бедненъкая...

— Але лекар запэўніў, што пасля гэ-
тай аперациі будзе яна выглядаць так,
як і раней...

— Бедненъкая...

***

Справа ў судзе.

— Ці абвінавачаны раз'ехаў калі ча-
лавека?

— Так.

— І ці быў за гэта пакараны?

— Яшчэ як! Ажаніўся з удавою.

***

Жонка стае на вагу і з захапленнем
кліча мужа:

— Паглянь: страціла я два кілагра-
мы!

— Гэта таму, што ты сёння яшчэ не
пудрылася.

Клетку зноў закрылі. З працы вяр-
нуўся бацька і пацікавіўся, што пад по-
крыўкай. Вітае яго папугай:

— О, новы бардэль, новая бардэль-
мама, новыя паненкі, — закрычаў па-
пугай.